

Ervaringen van journalisten bij het zoeken naar nieuwswaardige overheidsinformatie

Mr.dr. Aline M. Klingenberg
Dr. Michiel Herweijer en
Mevr. Karlijn Spanninga
Vakgroep Bestuursrecht en Bestuurskunde
Rijksuniversiteit Groningen

Inhoud:

Ervaringen van journalisten bij het zoeken naar nieuwswaardige overheidsinformatie.....	1
0 Samenvatting.....	2
0.1 Journalisten maken weinig gebruik van Wob	2
0.2 Kennis van de Wob onder journalisten niet groot.....	2
0.3 Verhouding journalist-overheid goed	2
0.4 Aantal weigeringen beperkt	3
0.5 Voeren van procedures uitzonderlijk	5
0.6 Lang wachten	6
0.7 Conclusies en aanbevelingen	7
1 Opzet onderzoek	8
2 Het profiel van de respondent	10
3 Terugblik op het kalenderjaar 2010	14
3.1 Reacties op een weigering.....	17
3.2 Argumenten bestuursorgaan voor weigering	18
3.3 In bezwaar	20
4 De interactie journalist overheidsvoorlichter in beeld	24
4.1 Ondervonden tegenwerking	24
4.2 Gebruik rechtsmiddelen	26
4.3 Informele aanpak.....	28
5 Casus: de laatste weigering	30
5.1 Rechtsmiddelen inzetten	35
6 Binnen welke termijn beslist de bestuursrechter.....	40
7 Conclusie.....	42
Literatuur.....	43
Bijlage 1: De vragenlijst	44
Bijlage 2: kwestie waarop laatste weigering betrekking had	52

3 mei 2011
Groningen

0 Samenvatting

0.1 Journalisten maken weinig gebruik van Wob

De Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) heeft de vakgroep Bestuursrecht & Bestuurskunde (RuG) opdracht gegeven in kaart te brengen welke ervaringen journalisten hebben met het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige overheidsinformatie. Daartoe zijn in totaal 45 vragen voorgelegd aan de leden van de NVJ alsmede aan de leden van de Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ). Van deze doelgroep heeft 12% de enquête bekeken, uiteindelijk heeft 3% (274 respondenten) de enquête helemaal ingevuld.

Tegelijkertijd is door student-assistent Karlijn Spanninga aan de hand van de op rechtspraak.nl gepubliceerde jurisprudentie over de jaren 2008, 2009 en 2010 onderzocht wat de gemiddelde doorlooptijd is van gerechtelijke procedures over Wob-verzoeken.

0.2 Kennis van de Wob onder journalisten niet groot

Gelet op het lage percentage van de doelgroep dat de enquête daadwerkelijk invulde, is het aannemelijk dat er sprake is van een gemotiveerde respondentengroep. Daarbij valt op dat 41% aangeeft op de hoogte te zijn van de Wob. 32% is enigszins op de hoogte, en 27% niet tot helemaal niet. 29% weet niet hoe zij een bezwaarschrift moeten opstellen. Gelet op de (zelf)selectie die heeft plaatsgevonden bij het invullen van de vragenlijst is de kennis van journalisten over de Wob niet hoog. Respondenten die goed op de hoogte zeggen te zijn van de Wob, dienen vaker een bezwaarschrift in of vragen het bestuursorgaan de weigering op schrift te stellen; respondenten die deels op de hoogte zijn van de Wob kiezen vaker voor een rappel wanneer een antwoord op het eerste Wob-verzoek uitblijft. Respondenten die in het geheel niet op de hoogte zijn, zullen vaker afzien van actie en berusten in het zwijgen van de overheid.

0.3 Verhouding journalist-overheid goed

In het algemeen is de verhouding tussen journalisten en overheidsfunctionarissen niet slecht. Ruim driekwart van de respondenten stelt door de voorlichters van de overheid serieus te worden genomen. Wel zijn de journalisten overwegend van mening dat overheidsvoorlichters weinig oog hebben voor het belang van actualiteit. Medewerkers die in vaste dienst van een nieuwsmedium zijn stellen vaker dat zij door overheidsfunctionarissen serieus genomen worden dan freelancers.

Journalisten geven ook te kennen meer te verwachten van een goed persoonlijk contact met de voorlichter (54%) dan van het doen van een formeel Wob-verzoek. Slechts 18% van de respondenten vindt dat hij of zij meer heeft aan het indienen van een Wob-verzoek dan aan persoonlijk contact met de communicatiemedewerker.

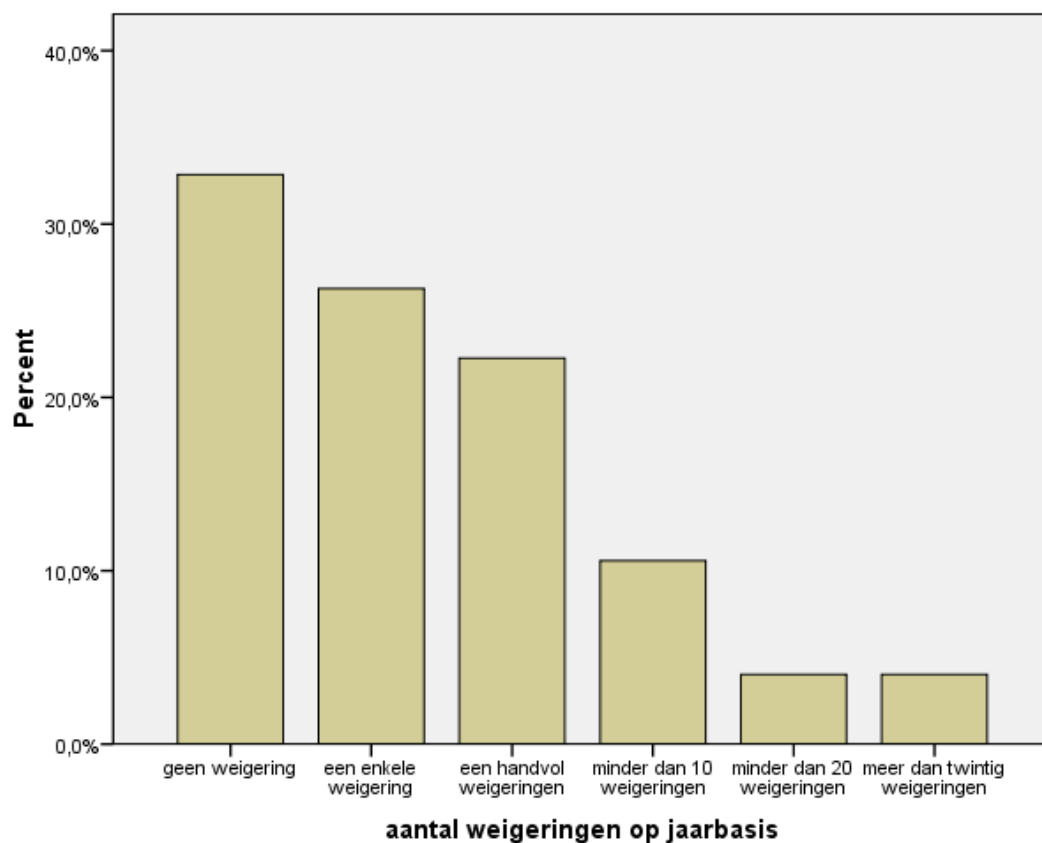
De helft van de journalisten stelt dat ze informatie van de overheid meestal wel krijgt (49%). Een kleine minderheid (5%) is heel positief en zegt altijd de gevraagde informatie te krijgen. Een even kleine minderheid (5%) zegt de gevraagde informatie meestal niet of zelfs nooit te ontvangen. 41% zegt de informatie soms of vaak met enige vertraging te krijgen.

Per saldo is de relatie tussen journalist en overheid betrekkelijk ontspannen.

0.4 Aantal weigeringen beperkt

De 274 journalisten die de enquête hebben ingevuld werden in 2010 twee keer per jaar – dit is de mediaan - met een weigering geconfronteerd. Negentig respondenten stellen dat zij in 2010 alle informatie kregen die zij van de overheid vroegen, dit is de modale situatie, de meest voorkomende. Slechts een klein aantal wordt vaak met weigeringen geconfronteerd.

Figuur 1: Aantal maal dat journalist in 2010 werd geconfronteerd met een weigering door een overheidsinstantie om gewenste informatie te leveren

Zoals te verwachten op grond van de aard van hun werk, worden onderzoeksjournalisten – relatief gezien - het meest met een weigering om informatie te verstrekken geconfronteerd (zie tabel 1).

Tabel 1: Percentage van de door de journalist in 2010 ingediende verzoeken dat in eerste instantie niet wordt gehonoreerd

Primaire taak	Het percentage van de verzoeken om overheidsinformatie waarbij de journalist wordt geconfronteerd met een weigering	Aantal respondenten
verslaggever	5%	119
bureauredacteur	1%	30
onderzoekjournalist	15%	41
fotograaf, cameraman	0%	15
hoofredacteur, eindredacteur	5%	36
overig	11%	21
Gemiddeld percentage geweigerde verzoeken	5%	262

Ontbrekende waarnemingen 12

In de enquête is twee keer naar de door de overheid aangevoerde weigeringgronden gevraagd. Eerst bij de vragen over de ervaringen in heel 2010, daarna bij de vragen over de laatste, meest recente weigering. Beide keren bleek de bescherming van de privacy de meest gehanteerde weigeringgrond. In de specifieke casus werd deze door 26% van de respondenten genoemd als reden voor de overheid om niet met de gevraagde informatie over de brug te komen. De weigeringgrond, documenten voor intern beraad die persoonlijke beleidsopvattingen bevatten, werd in 22% van de gevallen door de bestuursorganen ingeroepen. Als in frequentie derde reden werd door de respondenten opgegeven dat de overheid geen reden aangaf, 15%. De weigeringgrond opsporing strafbare feiten en toezicht werd ten aanzien van 10% van de gepresenteerde gevallen genoemd.

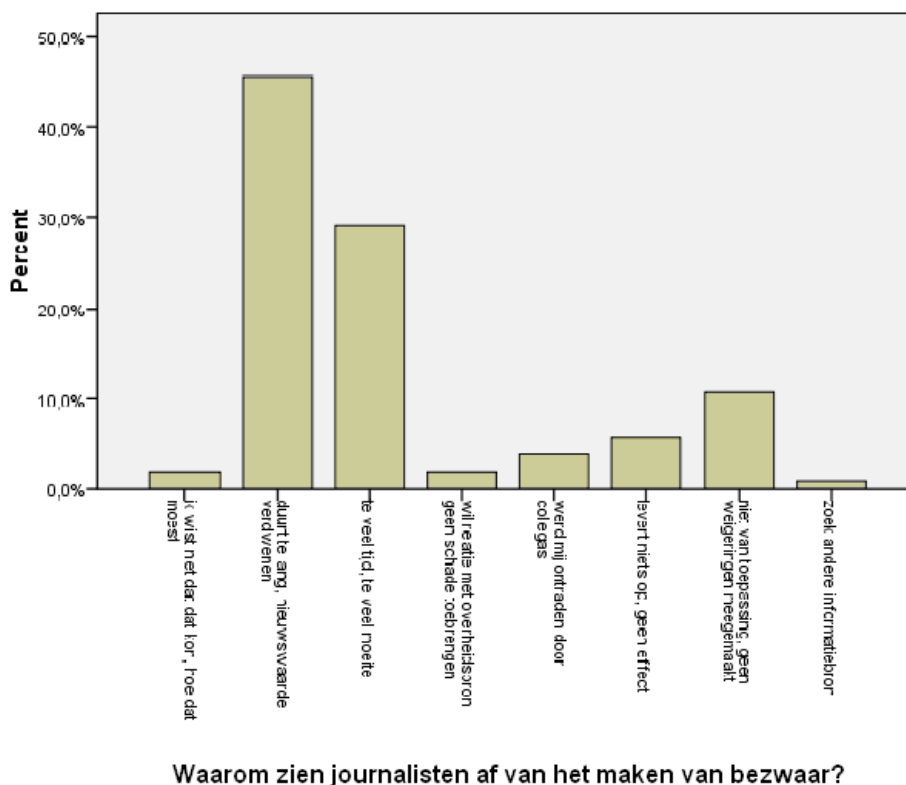
Ook is gevraagd naar de ‘werkelijke’ reden. Dat is een moeilijke vraag, omdat de journalist niet in de keuken van de weigerachtige overheid kan kijken. Meer dan de helft van de respondenten (51%) geeft hier aan dat geweigerd werd omdat de zaak gevoelig lag, een politieke reden dus. Bijna een derde geeft een organisatorische reden aan (29%). De organisatie van de overheid zit niet goed in elkaar, men werkt langs elkaar heen. Slechts 10%, dus één op de tien respondenten, is van mening dat de juridische grond die de overheid aanvoert bij de weigering, de werkelijke reden is.

Op de vraag aan de respondenten, hoe ze op de hoogte raakten van het feit dat het laatste verzoek niet ingewilligd zou worden, antwoordde 11% dit door middel van een besluit van het bestuursorgaan te hebben vernomen. Een andere 11% kreeg een mail met de mededeling dat de informatie niet verstrekt zou worden. In het algemeen, en ook in dit onderzoek, wordt e-mailverkeer als de informele weg gezien hoewel het heel goed een formeel besluit kan zijn. 37% kreeg per telefoon te horen dat de informatie niet verstrekt zou worden en 29% hoorde, soms ook na herhaalde verzoeken, helemaal niks. Bij een telefonische weigering zou de verzoeker op de mogelijkheid moeten worden gewezen de weigering op schrift te laten zetten zodat bezwaar kan worden gemaakt. Er is de journalisten niet gevraagd of dit ook gebeurt, wel is gevraagd of de journalisten de overheid verzoeken de weigering op schrift te zetten. Slechts 3% van de respondenten gaf aan dit te doen.

0.5 Voeren van procedures uitzonderlijk

Journalisten hebben een voorkeur voor het volgen van de informele weg. Na een weigering (dit blijkt in een derde van de gevallen in te houden dat men niks hoort van de overheid) is de eerste reactie om nog eens te rappelleren, per e-mail of per telefoon. Een bezwaarschrift indienen tegen een weigering is niet het eerste waar journalisten aan denken. Slechts een op de vijf (19%) heeft ooit een bezwaarschrift ingediend. In het jaar 2010 heeft 12% een bezwaarschrift ingediend, terwijl tweederde van de respondenten zegt in 2010 met een weigering te zijn geconfronteerd. Het indienen van een bezwaarschrift is dus beslist uitzonderlijk. Waarom zien journalisten af van het indienen van bezwaar? De helft vindt dat het te lang duurt, de nieuwswaarde van de informatie is dan al verdwenen. Een derde vindt dat de procedure te veel tijd of moeite kost:

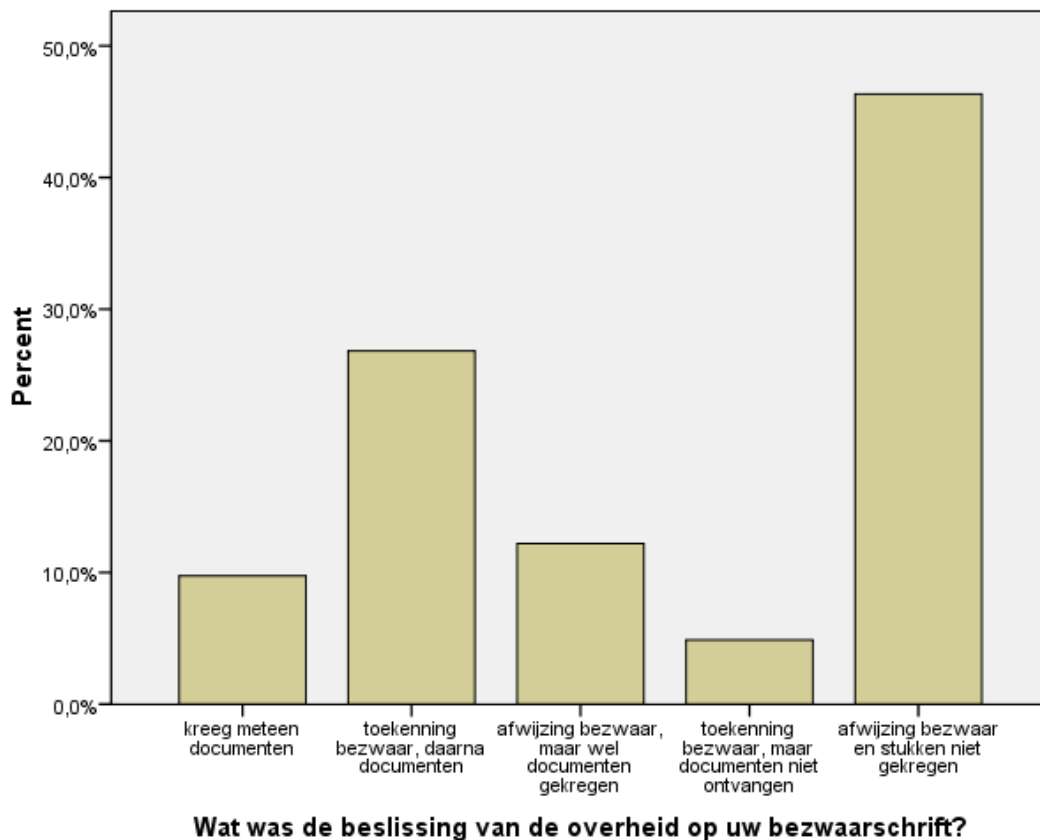
Figuur 2: Reden om af te zien van het indienen van formeel bezwaar

Op de vraag of de Wet dwangsom, die per 1 oktober 2009 in de Awb is opgenomen effectief is, antwoordt 43% dat zij dit niet kunnen beoordelen. 9% vindt dat sindsdien informatie makkelijker verstrekt wordt. 48% vindt daarentegen dat sinds de invoering van de dwangsom bij niet-tijdig beslissen de informatie niet eerder verstrekt wordt. Slechts 6% van de respondenten zet het middel daadwerkelijk in als drukmiddel. Het dreigen met het verzoek om een dwangsom is dus een uitzonderlijk middel.

Vanuit de gegevens van ons onderzoek kan worden gesteld dat het maken van bezwaar zeker zin heeft. Op de vraag, hoe de in 2010 gevoerde bezwaarschriftprocedures afliepen, bleek dat in iets minder dan de helft van de ingediende bezwaren deze actie succes heeft opgeleverd. Het bezwaarschrift werd gegrond verklaard en de gevraagde documenten werden verstrekt. In 6% van de gevallen werden, ondanks een ongegrondverklaring, de documenten alsnog verstrekt. In ruim de helft van de gevallen levert het maken van bezwaar dus alsnog de documenten op.

Figuur 3: Uitslag bezwaarschriftprocedures

Een andere conclusie die aan deze derde figuur kan worden verbonden is dat in meer dan de helft van de gevallen het primaire besluit kennelijk voor verbetering vatbaar was. Ter vergelijking: uit ander onderzoek naar bezwarenprocedures¹ blijkt dat gemiddeld 21% van de bezwaarmakers gelijk krijgt. In Wob-zaken leidt het indienen van een bezwaarschrift dus significant vaker tot een gegrondverklaring.

0.6 Lang wachten

Hoe lang moeten journalisten – naar eigen zeggen - wachten op de gevraagde stukken? De maximale wachttijd was 150 weken, dus bijna drie jaar. Maar dit was beslist een uitschieter. De gemiddelde wachttijd bedroeg 15 weken, ruim drie maanden. De mediane waarde, die bij zulke scheve verdelingen beter aangehouden kan worden, komt op zes weken: 42 dagen.

De bovenstaande wachttijden die zijn gevonden in de webenquête zijn korter dan de wachttijden die werden gevonden bij een onderzoek naar rechterlijke uitspraken op Wob-verzoeken. In 2008 duurde het – in de “lastige” zaken die uiteindelijk aan de bestuursrechter zouden worden voorgelegd - gemiddeld 83 dagen van verzoek tot primair besluit, in 2009 51 dagen en in 2010 89 dagen. Dit terwijl in 2008 en gedurende het grootste deel van 2009 de wettelijke beslistermijn op grond van de Wob (nog) twee weken bedroeg. Vanaf 1 oktober 2009 werd de wettelijke beslistermijn op grond van de Wob vier weken.

¹ B.W.N. de Waard e.a., *Ervaringen met bezwaar*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011, p.123.

Ook de procedures bij rechtbanken zelf duren lang. Tussen het indienen van een beroepschrift en het ter zitting behandelen daarvan, zaten in 2008 gemiddeld 286 dagen, in 2009 261 dagen en in 2010 gemiddeld 368 dagen. Het starten van een bestuursrechtelijke spoedprocedure, een voorlopige voorziening aanvragen, duurt ook relatief lang. Dit duurde in 2008 89 dagen, in 2009 81 dagen en in 2010 95 dagen, geteld vanaf het verzoek voor het primaire besluit. Kortom aan het voeren van een formele procedure (beroep, hoger beroep) hangt beslist een tijdskaartje.

0.7 Conclusies en aanbevelingen

Door de journalisten wordt niet vaak geprocedeerd. Er wordt relatief weinig gebruik gemaakt van juridische middelen als het verzoeken om een dwangsom en het bezwaar maken tegen een “fictieve weigering” (overheid laat niets van zich horen). Kennis van de Wob loont: journalisten die op de hoogte zijn, dienen vaker een bezwaarschrift in. Het indienen van bezwaar is relatief succesvol. Door geen beroep te doen op de aanspraken van de Wob, laten journalisten informatie liggen.

Dat er niet vaak geprocedeerd wordt door journalisten is, zo blijkt uit het jurisprudentieonderzoek, begrijpelijk. Procedures voor de bestuursrechter duren te lang. Overschrijding van de redelijke termijn uit art. 6 EVRM (vijf jaar inclusief hoger beroep), die analoog wordt toegepast op Wob procedures, wordt echter niet vaak gevonden. Het is echter aannemelijk dat een journalist, die in 2010 gemiddeld ruim een jaar bij de rechtbanken moest wachten op de behandeling van een beroepschrift, het erbij laat zitten. De nieuwswaarde van de gevraagde informatie (het grootste belang) zal dan immers allang vervlogen zijn.

De kwaliteit van de besluitvorming van de overheid in Wob-zaken moet omhoog. In ruim de helft van de gevallen waarin bezwaar is ingediend, bleek het primaire besluit voor verbetering vatbaar. De (buitenwettelijke) weigeringgrond die qua frequentie op drie staat in dit onderzoek is: geen reden. In ruim een derde van de gevallen liet de overheid niks van zich horen.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- investeren in kennis van de Wob loont. Journalisten met kennis van de wet dienen vaker een bezwaarschrift in en het indienen van bezwaarschriften tegen weigeringen is relatief succesvol.
- ook de overheid moet investeren in kennis van de Wob: de kwaliteit van de primaire besluitvorming bij verzoeken om informatie is niet goed. In Wob-zaken worden significant meer bezwaarschriften gegrond verklaard dan in andere bezwaarprocedures.
- overheidsorganen moeten voldoen aan hun verplichting om te reageren op informatieverzoeken, door redenen op te geven voor hun weigeringen en te beslissen binnen de beslisttermijnen.
- het toezicht op een weigerachtige of stilzittende overheid moet effectiever.
- rechterlijke procedures duren te lang. Langdurige procedures staan in de weg aan een effectieve controle op informatieweigeringen en dus aan de persvrijheid.
- en, vaker kiezen voor de informele weg: even overleggen “in de schaduw” van de rechtsmiddelen van de Wob en de Awb (bezwaar en dwangsom).

1 Opzet onderzoek

De Nederlandse Vereniging van Journalisten heeft de vakgroep Bestuursrecht en Bestuurskunde (RuG) opdracht gegeven in kaart te brengen welke ervaringen journalisten in 2010 hadden met het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige overheidsinformatie. Daartoe zijn in totaal 45 vragen voorgelegd aan de leden van de NVJ alsmede aan de leden van de VVOJ². De 45 vragen werden opgenomen in een webenquête. Het doel was zo een representatief beeld te krijgen van het contact van journalisten met de overheid bij het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige informatie.

De vragenlijst (bijlage 1) werd via de website van de NVJ opengesteld voor alle leden. Meer precies is het verzoek de vragenlijst in te vullen toegezonden aan 7.401 van de 8.200 leden van de NVJ. De openstelling vond plaats van maandag 31 januari en liep door tot zondag 20 februari 2011. Gedurende deze drie weken hebben in totaal 882 leden de enquête geopend. Dat is een reactiepercentage van 12%. Anders gezegd 88% van de leden heeft niet op deze internetenquête gereageerd. Vervolgens hebben 251 journalisten deze vragenlijst ingevuld. Dit correspondeert met een responspercentage van 3%. Ruim 70% van de journalisten die de vragenlijst onder ogen hebben gekregen hebben deze dus niet beantwoord. Dat is op zijn minst opmerkelijk. Kennelijk heeft 70% van de journalisten die de enquête onder ogen kreeg afgehaakt toen ze aanhef van het vragenformulier zagen. We kunnen concluderen dat slechts 30% van het ledenbestand voldoende interesse heeft voor de juridische kanten van de openbaarheid van overheidsinformatie.

Daarnaast is de enquête ook toegankelijk via een zogeheten “universele link”. Deze universele link is via een Nieuwsbrief bekend gemaakt aan de leden van de VVOJ. Via deze “universele link” werd de webenquête door 23 ingevuld. Daarvan reageerden 21 in de eerste week. Uit tabel 1 blijkt dat 150 journalisten in de eerste week na openstelling op de webenquête gereageerd hebben. Na het rappel op maandag 7 februari hebben nog eens 101 journalisten gereageerd. De gemiddelde duur van het invullen van de vragenlijst bedroeg volgens de registratie 7 minuten.

Tabel 1: Totstandkoming responsgroep

Respons	Aantal	Percentage
eerste ronde	150	55%
na rappel	101	37%
via universele link	23	8%
Totaal	274	100%

Het eerste deel van de gehanteerde vragenlijst heeft betrekking op ervaringen met het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige overheidsdocumenten gedurende het gehele kalenderjaar 2010: we noemden dit eerste deel van de vragenlijst de terugblik op 2010.

Het tweede deel van de vragenlijst richtte zich op een aantal algemene aspecten van het verkrijgen van toegang tot overheidsinformatie zoals de vraag of journalisten daar voor moeten betalen en of de recente wetswijzigingen verandering hebben gebracht in het gemak waarmee overheidsdocumenten kunnen worden verkregen.

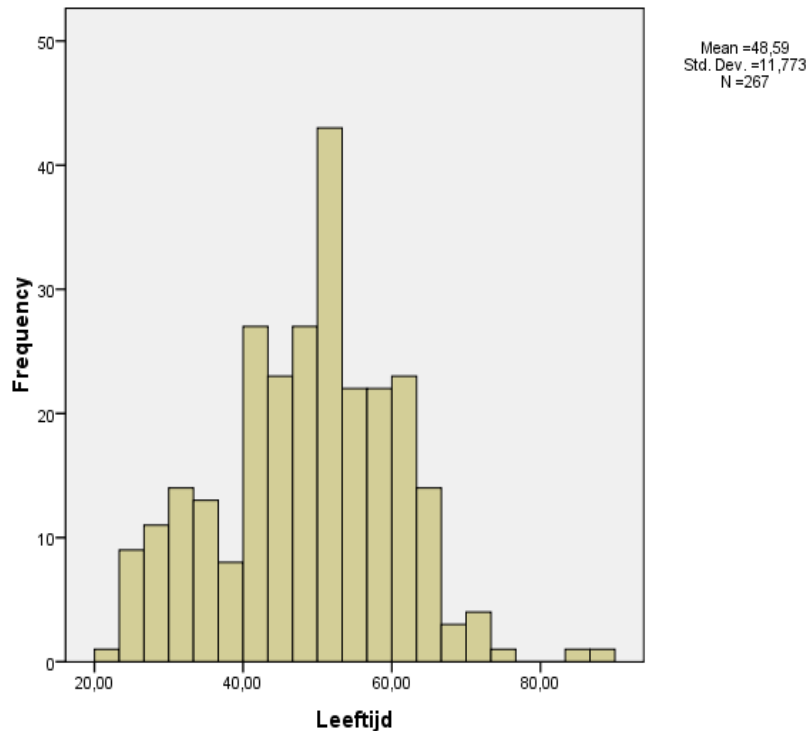
² De vereniging van onderzoeksjournalisten. Deze vereniging heeft ongeveer 300 leden.

Het derde deel van de vragenlijst had betrekking op de meest recente weigering door de overheid om aan de journalist informatie te verstrekken. In de vragenlijst werd dit de meest recente casus genoemd. In totaal hebben 186 journalisten een dergelijke zaak (recente casus) aan de orde gesteld. Dat is 68% van de gerealiseerde onderzoeksgroep. Voordat we ingaan op de ervaringen met het opvragen van overheidsinformatie staan we kort stil bij het profiel van de respondent.

2 Het profiel van de respondent

De gemiddelde leeftijd van de responderende journalist(e) is 49 jaar. In figuur 1 wordt de leeftijdsverdeling weergegeven. Rond dit gemiddelde is er sprake van een ruime spreiding. De jongste respondent is 20 jaar. De oudste respondent is 87 jaar.

Figuur 1: Leeftijd van respondenten

Ongeveer de helft van de responderende journalisten werkt in vaste dienst, de andere helft werkt als zzp-er of freelancer (zie tabel 2). In vergelijking tot de populatie als geheel³ is er sprake van een oververtegenwoordiging van de als free-lancer werkende journalisten. Opvallend is dat in de respondentengroep het werken als freelancer of zzp-ers wat vaker voorkomt onder de oudere journalisten ($r = -23$, $p < .00$, $s.$). De medewerkers van de landelijke en regionale omroep en die van de regionale kranten zijn vaker dan gemiddeld werkzaam in vaste dienst (Chi-kwadraat = 65, $p < .001$).

Tabel 2: Aard dienstbetrekking

Aard dienstbetrekking	Aantal	Percentage
freelance, zzp-er	132	49%
vaste dienst	135	51%
Totaal	267	100%

Ontbrekende waarnemingen: 7

³ In de populatie als geheel werkt 30% van de journalisten als free-lancer. Bron: NVJ.

De grootste groep respondenten werkt voor een regionaal werkend medium (40%). Vooral de regionale krant is goed vertegenwoordigd in het respondentenbestand (32%). Bijna een vijfde van de respondenten (20%) werkt voor een vakblad. Een zesde van de respondenten (16%) werkt voor een landelijk medium, daarbinnen is vooral de landelijke krant goed vertegenwoordigd (9%). Ten slotte valt op dat acht procent van de respondenten werkt voor een digitaal medium, bijvoorbeeld een internetkrant. In vergelijking met gegevens over de populatie van journalisten is in onze steekproef de schrijvende pers (kranten) oververtegenwoordigd en zijn de journalisten die zich bedienen van de camera enigszins ondervertegenwoordigd.⁴

Tabel 3: Medium waarin respondent het meest publiceert

Medium	Aantal	Percentage
landelijke krant	25	9,3%
landelijke omroep	18	6,7%
regionale krant	87	32,5%
regionale omroep	20	7,5%
lokale krant: huis aan huis	15	5,6%
lokale omroep	3	1,1%
digitaal medium	22	8,2%
vakblad	54	20,1%
opinieblad	7	2,6%
boek	8	3,0%
buitenlands medium	3	1,1%
publieksblad	2	0,7%
persbureau	4	1,5%
Totaal	268	100%

Ontbrekende waarnemingen: 6

Aan de respondenten is gevraagd, hoe zij hun functie het best kunnen omschrijven (tabel 4). De grootste groep (46%) noemt zichzelf verslaggever. Daarnaast noemt 16% zichzelf onderzoeksjournalist. Een andere categorie die te onderscheiden valt zijn de redacteuren, deels bureauredactie (12%), deels eindredactie (13%). De onderzoeksjournalisten, fotografen en cameramannen/vrouwen opereren overwegend vanuit een freelance relatie, terwijl de bureauredacteuren en de verslaggevers overwegend opereren vanuit een vaste aanstelling (Chi-kwadraat = 40, $p < .001$).

⁴ In de populatie van alle Nederlandse journalisten werkt 25% voor de kranten en 20% voor de omroepen. Bron: NVJ.

Tabel 5: Welke functie bekleedt u bij het nieuwsmedium?

Functie	Aantal	Percentage
verslaggever	123	45,9
onderzoekjournalist	42	15,7
hoofdredacteur, eindredacteur	36	13,4
bureauredacteur	31	11,6
fotograaf, cameraman	15	5,6
columnist	9	3,4
freelancer	5	1,9
webredacteur	4	1,5
gepensioneerd journalist	2	,7
stagiair	1	,4
Totaal	268	100%

Ontbrekende waarnemingen 6

Ten slotte is het van groot belang om te weten of we te maken hebben met respondenten die slechts zelden een beroep doen op de overheid om aan informatie en documenten te komen of dat we te maken hebben met journalisten die met grote regelmaat aankloppen bij de overheid om informatie te verkrijgen.

Tabel 6: Mate waarin overheid voor journalist belangrijke nieuwsbron is

Hoe vaak richt u voor uw nieuwsgaring een verzoek tot overheden, rechtbanken of andere officiële instanties?	Aantal	Percentage
vrijwel nooit	49	17,9%
zo nu en dan	90	32,8%
met grote regelmaat	78	28,5%
Vaak	57	20,8%
Totaal	274	100,0%

In de vragenlijst was ook de categorie “altijd, voor elk bericht” als mogelijkheid aangegeven, maar deze antwoordcategorie is door geen enkele respondent aangevinkt. Ongeveer de helft van de respondenten (49%) richt met grote regelmaat verzoeken tot overheden om aan hen informatie te verstrekken. De andere helft van de respondenten doet dat wat minder frequent. Het zijn vooral de verslaggevers van de regionale kranten en regionale omroepen en de freelance onderzoeksjournalisten die relatief vaak informatie vragen bij overheidsinstanties.

Meer dan 70% van de journalisten die de webenquête hebben bekeken, hebben deze niet ingevuld. Dit betekent dat de hieronder gepresenteerde resultaten niet representatief zijn voor de journalisten als geheel. Ook de toetsing aan bekende populatiegegevens zoals vaste-dienst/zzp-er en krant-omroep duidt er op dat de geraadpleegde onderzoeksgroep niet representatief is voor de populatie van de Nederlandse journalisten als geheel. We gaan er vanuit dat we vooral reacties hebben ontvangen van journalisten die

redelijk geïnteresseerd zijn in het gebruik van de Wob, bijvoorbeeld omdat ze als onderzoeksverslaggever werkzaam zijn dan wel omdat ze als verslaggever actief informatie verzamelen.

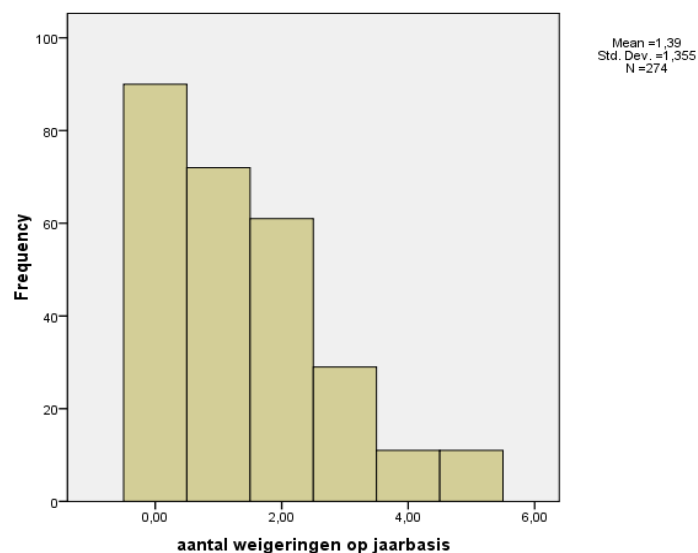
3 Terugblik op het kalenderjaar 2010

De 274 journalisten die de webenquête hebben geretourneerd, zeggen dat zij in 2010 twee keer per jaar – we nemen nu de mediane waarde⁵ – werden geconfronteerd met een weigering door een overheidsinstantie om de gevraagde informatie te verstrekken. Negentig respondenten stellen dat zij in 2010 steeds alle informatie kregen die zij van de overheid vroegen, dus dat zij niet te maken kregen met een weigering. Dit is tevens de modale – meest voorkomende – situatie (33% van de gevallen). Daar is er één respondent die stelt dat hij 900 keer werd geconfronteerd met een situatie waarin aan hem informatie geweigerd werd. Dit laatste is beslist een uitzonderlijk hoge score. Er is overigens nog een tweede respondent die een bijzonder hoog aantal weigeringen opgeeft: namelijk 100. In tabel 7 en figuur 2 laten we de verdeling zien van het aantal weigeringen waarmee de responderende journalisten in het kalenderjaar 2010 werd geconfronteerd.

Tabel 7: Aantal weigeringen in kalenderjaar 2010

Aantal keer dat u met weigering om informatie te verstrekken werd geconfronteerd?	Aantal	Percentage
geen weigering	90	32,8%
een enkele weigering	72	26,3%
een handvol weigeringen	61	22,3%
minder dan 10 weigeringen	29	10,6%
minder dan 20 weigeringen	11	4,0%
meer dan twintig weigeringen	11	4,0%
Totaal	274	100%

Figuur 2: Aantal weigeringen in kalenderjaar 2010, verdeeld in klassen

⁵ Het rekenkundig gemiddelde was 8. Maar dit hoge gemiddelde werd beïnvloed een respondent die stelde per jaar 900 weigeringen te hebben gehad. Vandaar de voorkeur voor het vermelden van de mediane waarde in de hoofdttekst.

In absolute aantallen heeft de responderende journalist te maken met twee weigeringen op jaarbasis. Maar wat is het relatieve aantallen keren dat de responderende journalist zijn of haar neus stoot? We hebben de respondenten gevraagd het aantal weigeringen uit te drukken als percentage van het totale aantal keren dat om informatie werd gevraagd. We begrijpen dat journalisten geen administratie bijhouden van het aantal informatieverzoeken aan de overheid. Er zal door de journalisten een schatting gemaakt zijn om deze lastige vraag te beantwoorden. Het mediane percentage weigeringen bedraagt 5% (n=268). Dit betekent dat bij 1 op de 20 verzoeken om informatie de journalist zegt te maken te hebben gekregen met een weigering de informatie te verstrekken (zie tabel 8). De spreiding rond deze mediane waarde – 5 procent – is betrekkelijk groot. Journalisten die vaker verzoeken doen om overheidsinformatie te verkrijgen, worden zowel in absolute als in relatieve zin vaker geconfronteerd met weigeringen (corr = +.16, s., n=274; en corr = +.26, s., n=268).

Tabel 8: Relatieve aantal verzoeken dat uitliep op een weigering

Percentage informatieverzoeken dat strandt	Aantal	Percentage
alle verzoeken gehonoreerd	86	32,1%
minder dan 5 procent van de verzoeken geweigerd	61	22,8%
minder dan een vijfde van de verzoeken geweigerd	58	21,6%
minder dan de helft van de verzoeken geweigerd	46	17,2%
meer dan de helft van de verzoeken geweigerd	17	6,3%
Totaal	268	100%

Ontbrekende waarnemingen 6

Voor 174 respondenten was het mogelijk bij benadering te schatten hoeveel verzoeken om informatie deze journalist in 2010 in totaal heeft ingediend. De mediane waarde over 2010 was 35 verzoeken per jaar. De gemiddelde waarde in 2010 bedroeg 97 verzoeken per jaar. Het rekenkundig gemiddelde wordt echter sterk beïnvloed door zes personen die stellen meer dan 800 informatieverzoeken te hebben ingediend. De grootste groep journalisten (32%) stelt dat in het kalenderjaar 2010 al hun verzoeken om informatie werden gehonoreerd. Ruim een vijfde (23%) stelt dat in minder dan 5% van de gevallen hun verzoek om informatie op een weigering van de overheid is gestuit. Opvallend is dat een op de twintig respondenten (6%) stellen dat meer dan de helft van hun verzoeken om informatie werd geweigerd. Vooral verslaggevers en onderzoeksjournalisten hebben vaak te maken met weigeringen de gevraagde informatie te verstrekken.

Tabel 9: Percentage van de door de journalist in 2010 ingediende verzoeken dat in eerste instantie niet wordt gehonoreerd (weigeringskans)

Primaire taak	Mediaan percentage gevallen waarin een verzoek om informatie geweigerd werd	Aantal respondenten
verslaggever	5%	119
bureauredacteur	1%	30
onderzoekjournalist	15%	41
fotograaf, cameraman	0%	15
hoofdredacteur, eindredacteur	5%	36
overig	11%	21
Totaal	5%	262

Ontbrekende waarnemingen 12

Onderzoeksjournalisten stuiten relatief vaak op een weigering van de overheid om hen de gevraagde informatie te verstrekken ($t=2,3$, $p<.05$). Bureauredacteuren worden relatief weinig geconfronteerd met een weigering. Verslaggevers houden met een weigeringskans van 5% het gemiddelde. We hebben de problemen met het verkrijgen van informatie ook op een andere manier aan onze respondenten voorgelegd. We wilden weten of de informatie snel wordt verstrekt of dat het lang duurt voordat de respondent de informatie krijgt, met het risico dat de nieuwswaarde verdwijnt. Een wetmatigheid is immers om vervelende verzoeken voor je uit te schuiven. In overheidsland worden veel conflicten opgelost door uit te stellen en het uitstel te laten uitmonden in afstel.⁶

Tabel 10: Voortvarendheid informatieverrijking

Wanneer u overheden, rechtbanken en andere officiële instanties om documenten en informatie vraagt, krijg u die informatie dan ?	Aantal	Percentage
altijd en meteen	15	5%
meestal wel	135	49%
soms wel, maar met vertraging	84	31%
regelmatig niet (ook na lang wachten niet)	28	10%
meestal niet	10	4%
nooit	2	1
Totaal	274	100%

Ruim de helft van de journalisten stelt dat ze informatie van de overheid meestal wel krijgt (49%). Een kleine minderheid (5%) is heel positief: zij krijgen – naar eigen zeggen – de informatie altijd meteen. Een even grote minderheid (5%) is nogal negatief: zij zeggen dat ze de gevraagde informatie meestal

⁶ M. Herweijer, Beschikken over tijd, in: *Openbaar bestuur*, 2000, nr.11,pp.2-5.

niet of zelfs nooit ontvangen. Een derde van de respondenten (31%) stelt dat er wel eens enige vertraging wil optreden (zie tabel 10). Het antwoord op de vraag of het lang duurt voordat de journalist de gevraagde informatie krijgt, hangt sterk samen met de hiervoor besproken variabelen: het feitelijke aantal weigeringen ($\text{corr} = .51, p < .00$) en de weigeringkans ($\text{corr} = .57, p < .00$).

3.1 Reacties op een weigering

De Wet openbaarheid van bestuur biedt op papier een aanspraak op overheidsinformatie. Maar is deze wet wel bekend bij onze respondenten? Twee op de vijf respondenten (41%) stellen op de hoogte te zijn van de inhoud van de Wob (tabel 11). Bijna de helft (49%) stelt in staat te zijn zelf een bezwaarschrift in te dienen tegen een weigering de gevraagde informatie te verstrekken (tabel 12). Vooral de oudere respondenten stellen minder goed op de hoogte te zijn van de inhoud van de Wob ($R = -.20, p < .001$) en minder goed in staat te zijn zelf een bezwaarschrift op te stellen ($R = -.25, p < .00$). Tussen kennis van de Wob en vaardigheid in het gebruik van de Wob is hoge samenhang (Cramers' $V = +.54, n = 256$).

Tabel 11: Kennis van de Wob

Ik ben goed op de hoogte van de Wob	Aantal	Percentage
zonder meer	17	6%
ja	90	35%
enigszins	83	32%
niet	50	19%
helemaal niet	20	8%
Totaal	260	100%

Ontbrekende waarnemingen 14

Tabel 12: Vaardigheid in gebruik maken Wob

Ik ben in staat zelf bezwaarschrift op te stellen en in te dienen	Aantal	Percentage
helemaal mee eens	27	10%
mee eens	100	39%
deels wel, deels niet mee eens	56	22%
niet mee eens	52	20%
helemaal niet mee eens	22	9%
Totaal	257	100%

Ontbrekende waarnemingen 17

Zo'n kwart van de respondenten stelt de Wob niet zo goed te kennen en stelt niet precies te weten hoe een bezwaarschrift moet worden ingediend. De meest gebruikelijke reactie op een weigering informatie te verstrekken is om nog eens te rappelleren: per mail, per telefoon (44%). Daarnaast vraagt een kwart van de respondenten aan de overheid om de grond te noemen waarom de stukken niet kunnen worden geleverd. Het komt zelden voor dat de respondenten het er bij laten zitten (9%). Nog uitzonderlijker is

dat er meteen een bezwaarschrift wordt ingediend: 5% van de respondenten meldt dat het indienen van bezwaar hun eerste reactie zou zijn. Respondenten die goed op de hoogte zeggen te zijn van de Wob dienen vaker een bezwaarschrift in, respondenten die deels op de hoogte te zijn van de Wob kiezen vaker voor een rappel. En respondenten die in het geheel niet op de hoogte zijn van de Wob zullen wat vaker afzien van welke actie dan ook (Cramer's $V = .23$, $p < .00$). Kennis van de Wob tendeert dus het kiezen van de formele weg, en onkunde over de Wob tendeert naar niets doen of het laten bij een rappel (spearman corr = $+ .27$, $p < .05$, $n = 248$). De reactie om het bestuursorgaan te vragen de weigering op schrift te zetten zodat een voor bezwaar vatbare beslissing wordt verkregen wordt slechts zelden in praktijk gebracht (3%).

Tabel 13: Eerste reactie op een weigering

Wat is uw meest gebruikelijke reactie, wanneer de overheid de gevraagde documenten niet aan u toestuurt?	Aantal	Percentage
meestal geen vervolg actie	25	9,5%
tenminste een rappel, telefoon of mail	117	44,3%
ik vraag om reden weigering te benoemen	67	25,4%
ik benader een hoger leidinggevend niveau	33	12,5%
ik vraag de weigering op schrift te zetten	8	3,0%
ik dien bezwaar in	14	5,3%
Totaal	264	100%

Ontbrekende waarnemingen: 10

Driekwart van onze respondenten (76%) hebben in 2010 geen enkele keer aan een weigerachtige overheid gevraagd om deze weigering op papier te bevestigen. Dat lijkt een gemiste kans te zijn. Dit schriftelijk document kan immers worden aangevochten in een bezwaarprocedure. Het andere kwart heeft wel één of meer keer een verzoek ingediend bij de weigerachtige overheid om deze afwijzing op papier te bevestigen. Tien procent van de respondenten heeft in 2010 één keer verzocht om de weigering op papier te zetten. De resterende groep (15%) heeft meer dan één keer een verzoek gedaan om een weigering op papier te zetten.

3.2 Argumenten bestuursorgaan voor weigering

Ongeveer een derde van de respondenten heeft nooit te maken gehad met een weigering. Maar de rest van de respondenten wel. Aan hen werd de vraag voorgelegd welke argumenten de overheid daarvoor heeft aangevoerd. Hieronder (tabel 14) geven we een overzicht van de meest gangbare argumenten een informatieverzoek af te wijzen.

Tabel 14: Argumenten om informatie te weigeren

Argument om informatie te weigeren	Vaak	Zo nu en dan	Enkele keer	Nooit	Aantal
privacy	29%	22%	11%	38%	186
intern beraad, persoonlijke beleidsopvattingen	20%	23%	15%	42%	187
opsporing strafbare feiten, bestuurlijk toezicht	18%	16%	19%	47%	166
bedrijfs- en fabricagegegevens	6%	17%	9%	68%	164
financiële belangen van de overheid	6%	16%	7%	71%	171
onevenredig voordeel dan wel nadeel	4%	11%	8%	77%	165
staatsveiligheid, internationale belangen	2%	8%	9%	81%	166

Ontbrekende waarnemingen: 87< missing values <110

Het meest gehanteerde argument om informatie te weigeren is dat door bekendmaking de privacy van een of meer individuen in het geding komt. Ook twee andere argumenten worden met enige regelmaat gebruikt: de documenten hebben een intern karakter en zijn voorwerp van persoonlijke beleidsopvattingen; of de documenten bevatten informatie die betrekking heeft op strafbare feiten of lopend bestuurlijk toezicht. Bekendmaking zou dan de opsporing respectievelijk de uitoefening van het bestuurlijk toezicht doorkruisen. Bij de weigering om informatie te verstrekken wordt in veel mindere mate gebruik gemaakt van vier andere argumenten die de wetgever noemt (art. 10, lid 1 en 2, Wob): bedrijfsgegevens, financieel belang, onevenredige bevoordeling en staatsveiligheid.

Naast de gronden die de Wet openbaarheid van bestuur noemt kan het natuurlijk ook zo zijn dat heel praktische bezwaren het leveren van de informatie in de weg heeft gestaan. Om die reden hebben we de respondenten ook gevraagd aan te geven hoe vaak zij als argument kregen dat de overheid het gewoon te druk had. Dit is weliswaar geen rechtsgrond die in de Wob wordt genoemd, maar kan een rol hebben gespeeld bij de afwijzing van het verzoek. We moeten daarbij bedenken dat het de nodige inspanning kan kosten de gevraagde informatie bijeen te garen. En soms komt het informatieverzoek binnen in een erg drukke tijd.

Tabel 15: Werkdruk als weigeringsgrond

Overheid heeft het te druk	Aantal	Percentage
(heel) vaak genoemd	26	15%
zo nu en dan genoemd	37	21%
een keer genoemd	30	17%
geen enkele keer genoemd	82	47%
Totaal	175	100%

Ontbrekende waarnemingen 90

Ruim een derde van de respondenten (36%) komt het argument dat “de overheid het te druk heeft”, vaak of zo nu en dan tegen. Ook in ander evaluatie-onderzoek komen we de factor werkdruk tegen als een factor die ertoe kan leiden dat de overheid minder nauwgezet optreedt.⁷

⁷ L. van der Velden, C. Koetsenruijter, M. Euwema, *Prettig contact met de overheid*, 2010, Den Haag, BZK, p.129, tabel 7.3.1.

3.3 In bezwaar

Het indienen van een bezwaar tegen een meer of minder goed gemotiveerde weigering informatie te verschaffen is niet iets dat meteen opkomt. Twee op de vijf (42%) stellen dat ze er niet bij stil hebben gestaan dan ze tegen een dergelijk weigering bezwaar kunnen maken. Drie op de vijf respondenten zeggen er wel over te hebben nagedacht om formeel bezwaar te maken. Een op de vijf (19%) heeft de daad bij het woord gevoegd en daadwerkelijk bezwaar gemaakt Respondenten die de Wob goed kennen, maken vaker bezwaar (Cramer's $V = .28$, $p < .00$).

Tabel 16: Dubben over bezwaar

Heeft u ooit overwogen bezwaar te maken tegen een weigering de gevraagde informatie te verstrekken?	Aantal	Percentage
nee nooit overwogen	101	42,1
wel overwogen, maar niet gedaan	93	38,8
ja, ik heb vervolgens ook bezwaar gemaakt	46	19,2
Totaal	240	100,0

Ontbrekende waarnemingen = 25

Aan de respondenten die hebben overwogen bezwaar te maken maar dat uiteindelijk niet hebben gedaan, is gevraagd waarom zij van deze juridische mogelijkheid hebben afgezien (zie tabel 17). Meer dan de helft van de respondenten die afzien van bezwaar (53%), laat weten dat wanneer het allemaal lang gaat duren het procesbelang verdwenen is: de nieuwswaarde is dan verdampt. Verlies aan actualiteit is veruit het belangrijkste argument af te zien van het maken van bezwaar. Daarnaast stelt een derde van de respondenten (33%) dat het te veel moeite en tijd kost om bezwaar te maken. Verwant is het argument dat het indienen van bezwaar waarschijnlijk niet effectief is. Dit wordt door een op de twintig respondenten aangevoerd (6%).

Tabel 17: Drempels om bezwaar te maken

Waarom bent u vorig jaar niet in bezwaar gegaan tegen een of meer weigeringen?	Aantal	Percentage
duurt te lang, nieuwswaarde verdwenen	47	53%
te veel tijd, te veel moeite	29	33%
levert niets op, geen effect	5	6%
werd mij ontraden door collega's	3	3%
ik wist niet dat dit kon, en hoe dat moest	2	2%
wil relatie met overheidsbron geen schade toebrengen	1	1%
zoek andere informatiebron	1	1%
Totaal	88	100,0

Ontbrekende waarnemingen = 155

Uiteindelijk hebben 32 respondenten naar eigen zeggen in 2010 een of meer bezwaarschriften ingediend dat is 18% van de 182 respondenten die werden geconfronteerd met een weigering. Dat betekent dat verreweg de meeste respondenten die met een weigering werden geconfronteerd (82%) te kennen geven in 2010 geen bezwaarschrift te hebben ingediend. Het indienen van bezwaar is dus beslist uitzonderlijk. In totaal zeggen deze 32 respondenten dat zij in totaal 58 bezwaarschriften hebben ingediend. De helft heeft in 2010 één bezwaarschrift ingediend. Maar een enkeling heeft in 2010 zelfs vijf bezwaarschriften ingediend. In totaal waren deze 32 respondenten goed voor 58 bezwaarschriften.

Tabel 18: Aantal ingediende bezwaarschriften

Hoe vaak heeft u in 2010 een bezwaarschrift ingediend tegen een weigering om overheidsinformatie te verstrekken?	Aantal respondenten	Aantal bezwaren
een keer	17	17
twee keer	9	18
drie keer	2	6
vier keer	3	12
vijf keer	1	5
Totaal	32 bezwaarmakers	58 bezwaren

Ontbrekende waarnemingen = 233

Aan de degenen die serieus hebben overwogen bezwaar te maken en diegenen die daadwerkelijk een bezwaarschrift hebben ingediend, is de vraag voorgelegd aan te geven van wie zij hulp hebben ingeroepen. Of hebben zij misschien gehandeld op basis van eigen inzicht? De ene helft van de journalisten schakelt geen externe deskundige in. Men raadpleegt schriftelijke en digitale bronnen om uit te zoeken hoe het zit (32%) of men handelt op basis van eerdere ervaring (19%).

De andere helft van de journalisten die bezwaar maakt, doet wel een beroep op een externe deskundige. Het meest populair is iemand met kennis van het recht zonder dat deze advocaat is (31%). Ook aan collega's wordt de vraag voorgelegd hoe men een bezwaarschrift moet indienen. Twee respondenten stelden dat ze zich hadden laten adviseren door de NVJ. Het is beslist uitzondering dat de journalist bij een Wob-verzoek een advocaat inschakelt. Kennelijk is een advocaat wel een betrekkelijk zwaar – en kostbaar? – middel om je recht te halen.

Tabel 19: Rechtsbijstand

Door wie laat u zich bij het indienen (en doorlopen) van een bezwaarprocedure meestal bijstaan?	Aantal	Percentage
(juridisch) deskundige	13	31%
collega (journalist)	6	14%
advocaat	3	7%
NVJ	3	7%
ik raadpleeg informatie van derden over de Wob	14	32%
ik handel op basis van eigen ervaring	8	19%
Totaal	42	100%

Ontbrekende waarnemingen 218

In iets minder dan de helft van de bezwaarprocedures heeft deze actie succes opgeleverd. Het bezwaarschrift werd gegrond verklaard en vervolgens werd de gevraagde informatie verstrekt (41%). Het bezwaarschrift werd ongegrond verklaard, maar de documenten werden wel ontvangen (6%).

In meer dan de helft van de gevallen heeft het indienen van bezwaar niet geholpen en was dit middel dus niet effectief. Dan is de meest voorkomende situatie dat het bezwaar ongegrond wordt verklaard en de informatie achter slot en grendel blijft (35%). Ook kwam het voor dat het bezwaar weliswaar gegrond werd verklaard, maar dat uiteindelijk – wellicht op een andere grond – de documenten toch niet werden toegezonden.

Tabel 20: Uitkomst bezwaarprocedure

Wat was meest frequente uitkomst van de door u in 2010 gevoerde bezwaarprocedures?	Aantal	Percentage
bezwaar gegrond en kreeg informatie	14	41%
bezwaar ongegrond, maar kreeg toch de informatie	2	6%
bezwaar gegrond, maar wacht nog steeds op informatie	6	18%
bezwaar ongegrond en kreeg niet de gevraagde informatie	12	35%
Totaal	34	100%

Ontbrekende waarnemingen = 231

Dat de journalisten in bijna de helft van de gevallen na het doorlopen van de bezwaarprocedure succesvol waren is een relatief gunstig resultaat. In een recente evaluatie van de bezwaarprocedure door De Waard komt naar voren dat 21% van de bezwaarmakers geheel gelijk krijgt en 6% gedeeltelijk gelijk krijgt. De Waard rapporteert dat gemiddeld genomen 68% van de bezwaarmakers ongelijk krijgt.⁸

⁸ B.W.N. de Waard e.a., *Ervaringen met bezwaar: onderzoek naar de ervaringen van burgers met de bezwaarprocedure uit de Awb*, BoomJuridisch, Den Haag, 2011, p.81, tabel5.7.

Tegenover deze relatief hoge effectiviteit staan de kosten. De belangrijkste kostencomponent is – volgens onze respondenten – het tijdsverloop. Door het lange wachten gaat de nieuws waarde verloren (zie tabel 17). We vroegen de respondenten dus naar hun oordeel over de bezwaarprocedure. Zijn ze tevreden en zouden ze in de toekomst – in gelijke omstandigheden – opnieuw bezwaar in stellen? Of is het één keer en nooit weer?

Tabel 21: Oordeel over bezwaarprocedure

Hoe kijkt u terug op uw ervaring met de bezwaarschriftenprocedure?	Aantal	Percentage
dat was één keer, maar nooit weer: een slechte ervaring	1	3%
voor ik weer bezwaar maak, zal ik daar goed over nadenken	8	21%
in een gelijke situatie zou ik opnieuw bezwaar maken	29	76%
Totaal	38	100,0

Ontbrekende waarnemingen = 227

Driekwart van de respondenten met ervaring met de bezwaarprocedure stelt, dat zij in soortgelijke gevallen opnieuw een bezwaarschrift zouden indienen. Ook in ander onderzoek naar het gebruik van procedures vinden we dat respondenten die een procedure hebben doorlopen en daarbij veel nadelen signaleren toch zeggen om onder gelijke omstandigheden toch te procederen. Mogelijk hangt deze vasthoudendheid ook samen met de behoefte om consistente antwoorden te geven.⁹

⁹ H.B. Winter, A. Middelkamp, M. Herweijer, *Klagen bij bestuursorganen*, BoomJuridisch, Den Haag, 2007, p.109, tabel7.20.

4 De interactie journalist overheidsvoorlichter in beeld

Het verkrijgen van nieuwswaardige overheidsinformatie is het laveren tussen enerzijds de lawine van ongevraagde overheidscommunicatie waar je als journalist vaak niet op zit te wachten en anderzijds het verkrijgen van scoops: nieuwe zaken die de interesse van het grote publiek weten te trekken. In bepaalde gevallen werken overheid en journaal samen om zaken openbaar te maken. Maar er zijn ook situaties waarin ambtelijke apparaten, politici of bestuurders er belang bij hebben om informatie van algemeen belang buiten de schijnwerper van de publieke media te houden. In dit deel van de rapportage staan we stil bij tegenwerking die een journalist zoal kan tegenkomen. Maar tegenover die tegenwerking staan ook allerlei nieuwe rechtsmiddelen die de positie van de journalist versterken. In recente wetgeving is bijvoorbeeld de dwangsom op het te lang laten wachten van de burger op de overheid geïntroduceerd. We beginnen met de al dan niet ondervonden tegenwerking. Daarna kijken we naar het nut en het gebruik van de nieuwe bevoegdheden die de wetgever aan de journalisten heeft toegekend. Aldus schetsen we – vanuit de optiek van de journalist – een algemeen beeld van de wisselwerking tussen overheidsvoorlichter en journalist.

4.1 Ondervonden tegenwerking

Ruim de helft van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling dat de contactpersonen bij de overheid geen gevoel hebben voor de nieuwswaarde van informatie (53%). Als de informatie al in een ander medium heeft gestaan, is de actualiteit verloren gegaan. Slechts (27%) van de respondenten meent dat de contactpersonen bij de overheid juist wel oog hebben voor het specifieke journalistieke belang: nieuws.

Tabel 22: Overheidsfunctionarissen kunnen zich niet in journalist verplaatsen

Contactpersonen bij overheid snappen niet dat door hun getreuzel de nieuwswaarde van documenten sterk vermindert	Aantal	Percentage
helemaal mee eens	39	15%
mee eens	101	38%
deels wel, deels niet mee eens	52	20%
niet mee eens	47	18%
helemaal niet mee eens	24	9%
Totaal	263	100%

Ontbrekende waarnemingen = 11

Een van de drempels waar wel over wordt geklaagd is dat de journalist moet betalen voor de druk of kopieerkosten van de documenten die zijn opgevraagd. Meer dan de helft van onze respondenten (55%) stelt dat ze dat nog nooit hebben meegemaakt. Een kleine minderheid stelt (12%) dat ze dit wel eens hebben meegemaakt. De meeste journalisten in vaste dienst zijn van mening dat het nooit voorkomt dat ze voor de druk- of kopieerkosten moeten betalen. De journalisten die werken als freelancer (zzp-er) zeggen vaker te worden geconfronteerd met het moeten betalen voor druk- of kopieerkosten. (Cramer's $V=.21$, $p<.03$).

Tabel 23: Moet betalen voor kopieerkosten

Het is voorgekomen dat ik moest betalen voor de drukkosten of de kopieerkosten van het document	Aantal	Percentage
zeker wel eens voorgekomen	10	4%
wel voorgekomen	22	8%
weet het niet precies	24	9%
niet voorgekomen	63	24%
nooit voorgekomen	143	55%
Totaal	262	100%

Ontbrekende waarnemingen: 12

Ingrijpender nog is het wanneer men als journalist moet betalen voor de tijd die ambtenaren moeten besteden om de gevraagde informatie aan te leveren. Maar dit is ook een gebeurtenis waarvan slechts een zeer kleine minderheid stelt dat ze dat wel eens hebben meegemaakt (3%). Tweederde van de respondenten stelt dat ze het nog nooit hebben meegemaakt dat ze moesten betalen voor de tijd die ambtenaren moesten besteden om te voldoen aan het informatieverzoek.

Tabel 24: Moet betalen voor arbeidskosten

Het is voorgekomen dat ik moest betalen voor de tijd die de ambtenaren hebben besteed om te voldoen aan mijn aanvraag	Aantal	Percentage
zeker wel	3	1%
ja	6	2%
zou het niet kunnen zeggen	17	7%
nee	63	24%
zeker niet	171	66%
Totaal	260	100,0

Ontbrekende waarnemingen = 14

Hoewel de journalisten overwegend van mening zijn dat de overheidsvoorlichters te weinig oog hebben voor het belang van actualiteit, kan niet worden gezegd dat de journalisten veel last hebben van kosten die hen in rekening worden gebracht voor drukken, kopiëren en/of opzoeken. Het lijkt er dus toch op dat de verstandhouding redelijk goed is. Dit hebben we de respondenten ook rechtstreeks gevraagd (tabel 25).

Tabel 25: Bejegening

Over het algemeen word ik in mijn contacten met overheidsfunctionarissen serieus genomen	Aantal	Percentage
helemaal mee eens	69	26%
mee eens	132	51%
deels wel, deels niet mee eens	39	15%
niet mee eens	14	5%
helemaal niet mee eens	7	3%
Totaal	261	100%

Ontbrekende waarnemingen = 13

Ruim driekwart van de journalisten (77%) stelt dat ze door de voorlichters serieus genomen worden. Slechts een kleine minderheid (8%) bestrijdt dat ze serieus genomen worden door de functionarissen van de overheid. Over het algemeen stellen de medewerkers die in vaste dienst zijn vaker dat zij serieus genomen worden dan de medewerkers met een freelance-contract (Cramer's $V=.21$, $p<.02$). Verder zijn de journalisten die werken voor de landelijke kranten en omroep wat minder positief over de manier waarop zij tegemoet worden getreden dan de medewerkers van de regionale en lokale media (t -test = 2,2, $p<.03$, $df=257$).

4.2 Gebruik rechtsmiddelen

Als de overheid weigert om bepaalde informatie te verstrekken, kan de journalist een aantal zaken doen. Een eerste stap is om te verzoeken die weigering op papier te zetten. Dat levert een voor bezwaar en later wellicht voor beroep vatbaar primair besluit op. Een volgende stap is om bezwaar te maken. Wanneer de reactie van de overheid bestaat uit een langdurig geen gehoor geven is er sinds kort het instrument om een dwangsom te vragen voor elke dag dat de overheid in gebreke blijft om informatie te verstrekken. Zo'n dwangsom kan oplopen tot meer dan 1.000 euro. Van deze drie instrumenten hebben we aan de journalisten gevraagd of de beschikbaarheid daarvan een positief effect heeft. Hebben de journalisten de idee dat de beschikbaarheid van deze instrumenten hun rechtspositie versterken?

Over het algemeen verwachten de respondenten weinig goeds van de vraag aan het bestuursorgaan om de weigering op schrift te stellen. Slechts één op de vijf (21%) denkt dat dit een positief effect zal hebben. De grootste groep (40%) betwijfelt of het op papier laten zetten van de weigering een zinvolle stap is. Er blijkt een sterk verband te bestaan tussen het oordeel of het zin heeft te vragen om een schriftelijk besluit en het oordeel dat je door een bezwaarschrift in te dienen druk kan uitoefenen. Journalisten die veel verwachten van het instellen van bezwaar verwachten ook veel van de voorbereidende stap: het op schrift stellen van de weigering (Cramer's $V=.70$, $n=242$, $p<.000$).

Tabel 26: Om schriftelijk besluit vragen werkt

Wanneer ik vraag de weigering te motiveren en dit besluit op papier te zetten, heeft dit een positief effect op het verkrijgen van informatie	Aantal	Percentage
helemaal mee eens	7	3%
mee eens	44	18%
zou het niet kunnen zeggen	99	40%
niet mee eens	53	21%
helemaal niet mee eens	44	18%
Totaal	247	100%

Ontbrekende waarnemingen = 27

Ook het oordeel over het effect van het indienen van bezwaar is niet zonder meer positief. Slechts één op de vijf (21%) denkt dat het instellen van bezwaar zin heeft.

Tabel 27: Bezwaar indienen werkt

Wanneer ik aankondig de weigering informatie te verstrekken ter toetsing voor te leggen aan de bezwaarschriftencommissie, heeft dit een positief effect op het verkrijgen van de informatie.	Aantal	Percentage
helemaal mee eens	6	3%
mee eens	43	18%
kan ik niet zeggen	105	43%
niet mee eens	42	17%
helemaal niet mee eens	46	19%
Totaal	242	100%

Ontbrekende waarnemingen = 32

Tabel 28: Dwangsom werkt

Sinds de invoering van de dwangsom op niet-tijdig beslissen op verzoeken om informatie krijg ik de gevraagde informatie met meer gemak	Aantal	Percentage
helemaal mee eens	1	0%
mee eens	21	9%
kan ik niet beoordelen	103	43%
niet mee eens	59	25%
helemaal niet mee eens	55	23%
Totaal	239	100%

Ontbrekende waarnemingen = 35

Net als bij de vorige twee rechtsmiddelen kunnen de meeste respondenten niet beoordelen of de preventieve werking van de dwangsom groot is (43%). Nog geen 10% is van mening dat men nu als journalist sneller en gemakkelijker informatie krijgt. Veeleer het tegendeel.

Per saldo kan worden gesteld dat de respondenten niet goed geïnformeerd zijn over de mogelijkheden van de Wob en dat ze ook een betrekkelijk lage verwachting hebben over het effect van de formele rechtsmiddelen. Respondenten die stellen de Wob goed te kennen zijn over het algemeen ietsje positiever over het effect van het vragen om het weigeringbesluit op schrift te stellen (Cramer's $V=0.17$, $p<0.03$) en over het effect van het instellen van bezwaar (Cramer's $V=0.18$, $p<0.01$). Wellicht dat hier van toepassing is het gezegde: 'onbekend maakt onbemind'. En dat dus kan worden overwogen om meer bekendheid te geven aan de formele informatierechten die de journalist wettelijk gezien heeft. Dat de inzet van formele rechtsmiddelen weinig zoden aan de dijk zet is in strijd met de bevinding in tabel 20 dat de uitkomst van de bezwaarprocedure betrekkelijk gunstig is. Kennelijk onderschatten de journalisten de feitelijke effectiviteit van het formele instrumentarium.

4.3 Informele aanpak

Een nieuwe trend in het gebruik van de rechten die het bestuursrecht biedt, is dat belanghebbenden liever kiezen voor een informele (horizontale) insteek dan voor het bewandelen van de formele weg.¹⁰ Om deze reden zijn aan de respondenten ook enkele vragen gesteld om te achterhalen of er wellicht een voorkeur bestaat voor deze meer informele aanpak.

Twee op de vijf journalisten (39%) zijn van mening dat het indienen van een bezwaarschrift de verhoudingen met de contactpersonen bij de overheid (de voorlichters) er niet beter opmaakt. Een derde weet niet wat precies de uitwerking is van het volgen van de formele weg voor de verhouding met de overheidsvorlichters (34%). Slechts een kwart (27%) is van mening dat het instellen van bezwaar de verhouding met de contactpersonen bij de overheid (in het geheel) niet verslechtert. Respondenten die

¹⁰ A.T.Marseille, H.D. Tolsma, K.J. de Graaf, *Prettig contact met de overheid: juridische handreiking informele aanpak*, Den Haag, BZK, 2011.

een freelance aanstelling hebben zijn vaker van mening dat het indienen van bezwaar niet bevorderlijk is voor de goede verstandhouding met de contactpersonen van de overheid (Cramer's $V=0.26$, $p<0.002$, $n=250$). Anders gezegd: de medewerkers die in vaste dienst zijn zien minder bezwaren tegen het in bezwaar gaan bij de overheid: zij zien minder beletsels om het formeel te spelen.

Tabel 29: Staat verstandhouding met de overheid op het spel

Het indienen van bezwaar is niet bevorderlijk voor verstandhouding met mijn contactpersoon bij overheidsinstantie	Aantal	Percentage
helemaal mee eens	24	9%
mee eens	76	30%
deels wel, deels niet mee eens	85	34%
niet mee eens	40	16%
helemaal niet mee eens	28	11%
Totaal	253	100%

Ontbrekende waarnemingen = 21

Meer dan de helft van de respondenten (54%) vindt dat een goed persoonlijk contact met de voorlichter van groter voordeel is dan een formeel Wob-verzoek. Slechts één op de vijf (18%) is het niet met deze stelling eens.

Tabel 30: Voorkeur voor persoonlijk contact

Aan goed persoonlijk contact met de communicatiemedewerker van de overheid heb je meer dan aan een formeel Wob-verzoek	Aantal	Percentage
helemaal mee eens	50	19%
mee eens	90	35%
deels wel, deels niet mee eens	72	28%
niet mee eens	29	12%
helemaal niet mee eens	15	6%
Totaal	256	100%

Ontbrekende waarnemingen = 18

Per saldo kan worden gesteld dat de journalist niet zoveel kennis heeft van de Wob. Dat het doen van een Wob-verzoek niet als erg effectief wordt beschouwd omdat het allemaal lang duurt. Meer goeds wordt verwacht van een goed persoonlijk contact met de voorlichter van de betreffende overheid. Dit is het gemiddelde beeld. Over het algemeen opteren hoofdredacteurs en onderzoeksjournalisten wat meer voor de formele aanpak (de juridische middelen gewoon inzetten) terwijl de verslaggevers en de freelancers een voorkeur hebben voor de informele aanpak (overleg en persoonlijk contact). Een open vraag blijft nog of de journalisten hun formele mogelijkheden (van bezwaar) niet onderschatten.

5 Casus: de laatste weigering

Aan het slot van onze webenquête is aan de respondenten gevraagd om nog wat meer en gedetailleerd te vertellen over de laatste weigering om informatie te verstrekken waarmee zij te maken hebben gekregen. Voor een goed begrip van deze ervaring is het van belang te weten wanneer deze meest recente weigering heeft plaatsgevonden. In bijlage 2 wordt weergegeven op welke kwestie deze laatste weigering betrekking had.

Tabel 31: Wanneer heeft laatste weigering zich voorgedaan

In welk jaar speelt de door u genoemde kwestie waarin een overheid aan u weigert de gevraagde informatie te verstrekken?	Aantal	Percentage
2011	34	18%
2010	105	56%
voor 2010	47	25%
Totaal	186	100%

Ontbrekende waarnemingen = 88

Ruim tweederde van de respondenten (186 in totaal) stelt dat zij in het recente verleden te maken hebben gekregen met een weigering aan hen de gevraagde overheidsinformatie te verstrekken. De cases waarover we het hierna gaan hebben, spelen hoofdzakelijk in 2010 (56%); een deel speelt in de eerste maand van 2011 (18%) en een kwart speelt al weer meer dan een jaar geleden (25%). Het spreekt voor zich dat respondenten die stellen vaak met een weigering geconfronteerd te zijn, meestal een zeer recente casus aandragen, terwijl de respondenten die weinig weigeringen kunnen noemen, vaak wat dieper in hun geheugen moesten duiken om de meeste casus van een informatieweigering op te duikelen (Cramer's $V=.56$, $p<.000$).

Om het belang van de betreffende casus te peilen, stelden we de vraag naar de nieuwswaarde. In de meeste gevallen is er in de casus waarbij de overheid informatie weigert sprake van een hoge (44%) tot zeer hoge (14%) nieuwswaarde. Maar een derde van de respondenten is terughoudend met het beantwoorden van deze vraag. Deze respondenten stellen dat de nieuwswaarde nog onduidelijk is. In een beperkt aantal gevallen wordt er informatie geweigerd terwijl de betrokken journalist stelt dat de nieuwswaarde van de geweigerde informatie eigenlijk betrekkelijk laag was (9%).

Tabel 32: Belang van geweigerde informatie

Wat was nieuwswaarde van opgevraagde documenten?	Aantal	Percentage
erg hoog	26	14%
hoog	82	44%
nog onduidelijk	62	33%
betrekkelijk laag	13	7%
erg laag	3	2%
Totaal	186	100%

Ontbrekende waarnemingen = 88

Om het verloop van de verdere procedure te begrijpen, moeten we weten welk bestuursorgaan de betreffende informatie heeft geweigerd. Uit tabel 33 komt naar voren dat de meeste gevallen van informatieweigering terug te voeren zijn tot een informatieverzoek aan een lagere overheid (gemeente, provincie, waterschap, of stadsregio) (47%). Op de tweede plaats komen diensten van de rijksoverheid. Een groot aantal zaken speelt in het contact van de journalist met politie en justitie. Bij de meer inhoudelijke omschrijving van de casuïstiek (zie bijlage 2) komen we veel gevallen tegen die betrekking hebben op opsporing, vervolging. Het ligt voor de hand dat de regionale en lokale media (krant en omroep) die goed in ons onderzoekbestand vertegenwoordigd zijn, relatief vaak een geschil hebben met een van de decentrale overheden, terwijl de journalisten van de landelijke kranten en omroepen relatief vaak overhoop liggen met ministeries en/of rijksdiensten (Cramer's $V=.36$, $p<.000$).

Tabel 33: Instantie die de gevraagde informatie weigert

Welke overheidsinstantie heeft geweigerd aan u de gevraagde informatie te verstrekken?	Aantal	Percentage
gemeente, provincie, waterschap, regiobestuur	87	47%
ministerie, regering	53	28%
OM, politie, AIVD, gevangenis	23	12%
rechtspraak, Raad van State	9	5%
ZBO, IND, SVB, NMA, etc	7	4%
EU-instelling	4	2%
zorginstelling	2	1%
publieke omroep	1	0%
Sportorganisatie	1	0%
Totaal	187	100%

Ontbrekende waarnemingen = 87

Net als bij de algemene terugblik op 2010 I(zie tabel 14), is bij het in kaart brengen van de specifieke casuïstiek gekeken naar welke argumenten door de overheid werden aangevoerd om de gevraagde informatie te weigeren.

Tabel 34: Weigeringgronden bij meest recente weigering

Welke argumenten heeft overheid aangevoerd om uw eerste verzoek te weigeren?	Aantal	Percentage
privacy	48	26%
intern beraad en persoonlijke opvattingen	42	22%
geen redenen	29	15%
opsporing strafbare feiten, bestuurlijk toezicht	19	10%
overheid had het te druk: geen tijd	13	7%
bedrijfsgegevens en fabricagegegevens	13	7%
staatsveiligheid, internationale belangen	9	5%
onevenredige bevoordeling en/of benadeling	5	3%
financiële belangen van overheid	8	4%
Totaal	186	100,0

Ontbrekende waarnemingen = 88

De drie meest voorkomende weigeringgronden – privacy (26%), intern beraad (22%), en lopend onderzoek naar strafbare feiten (15%) – komen we ook – en in dezelfde volgorde - tegen in de terugblik op 2010 (zie tabel 14). Net als in de terugblik blijken de overige vier weigeringgronden – staatsveiligheid (5%), bedrijfsgegevens (7%), financieel belang collectieve sector (4%) en onevenredige bevoordeling (3%) – relatief weinig voor te komen.

In tegenstelling tot de vraagstelling in tabel 14 (de terugblik) is gelijktijdig ook gevraagd naar het voorkomen van twee juridisch niet-houdbare argumenten: geen reden, geen tijd. Het argument “*de overheid heeft het te druk*” wordt relatief weinig aangevinkt (7%). In tabel 15 stelt immers 15% van de respondenten dat dit argument vaak wordt genoemd. Dit verschil valt te verklaren doordat in tabel 34 ook de antwoordmogelijkheid is opgenomen “*geen redenen door de overheid aangevoerd om de informatie te weigeren*”. Deze antwoordcategorie werd aangevinkt door 15% van de respondenten.

Bij decentrale verheden is de meest voorkomende weigeringgrond dat de privacy in het geding is (en wel in één op de drie weigeringen). Bij de politie, het OM en justitie is de meest gebezigde weigeringgrond dat een lopend onderzoek niet kan worden doorkruist (in 61% van de conflicten met de nieuwsgarende journalisten). Bij de rijksdiensten is er relatief vaak sprake van een weigering zonder dat een formele reden wordt gegeven (in 27% van de gevallen). De belangrijkste reden die de rijksdiensten aanvoeren is dat er sprake is van intern beraad (in 29% van de gevallen). Het argument “*staatsveiligheid*” komt op de derde plaats (genoemd in 13% van de informatieweigeringen). Deze verschillen zijn significant (Chi-kwadraat=144, df=64, p<.000). Als een check op deze antwoorden is gevraagd naar de “*werkelijke*” reden. Dit is natuurlijk een moeilijke vraag omdat de journalist niet in de keuken van de weigerachtige overheid kan kijken (tabel 35).

Tabel 35: Werkelijke reden?

Wat was “ <i>werkelijke</i> ” reden dat informatie werd geweigerd?	Aantal	Percentage
politieke reden: zaak ligt gevoelig	95	51%
bureaucratische reden: organisatie draait niet goed	56	29%
de juridische grond die werd aangevoerd (zie tabel 34)	19	10%
weet niet	6	3%
mijn eigen verzoek was niet zorgvuldig geformuleerd	3	2%
angst van overheid	3	2%
combinatie van redenen	2	1%
scoop aan ander medium beloofd	1	0%
represaille voor onwelgevallig bericht	1	0%
noodzaak om eerst raadsleden te informeren	1	0%
Totaal	187	100%

Ontbrekende waarnemingen = 87

Meer dan de helft van de respondenten (51%) stelt dat de zaak gevoelig lag. Een politieke reden dus. Wanneer de lezer bijlage 2 leest, valt inderdaad op dat veel kwesties waarop de laatste weigering betrekking had gevoelig liggen. Bijna een derde geeft een organisatorische reden: de organisatie van de overheid zit niet goed in elkaar: men werkt langs elkaar heen (29%). Slecht één op de tien respondenten is van mening dat de juridische grond die de overheid bij de weigering heeft aangevoerd ook de werkelijke grond is (10%).

In tegenstelling tot de algemene terugblik op 2010, konden we in dit onderdeel over specifieke casuïstiek de vraag stellen hoe de journalist er achter kwam dat hij of zij de gevraagde informatie niet kreeg. Want naar wij van te voren veronderstelden is een formele weigering een uitzondering en is lang wachten zonder dat je uitsluitsel krijgt een veel voorkomende praktijk.

Tabel 36: Hoe wordt ontdekt dat gevraagde informatie wordt geweigerd

Hoe kwam u er voor het eerst achter dat u de gevraagde informatie niet zou krijgen?	Aantal	Percentage
doordat mijn herhaalde verzoeken niet werden beantwoord	30	16%
na verzoek hoorde ik weken lang niets	22	12%
ben er niet in geslaagd de juiste persoon aan zijn jasje te trekken	4	2,2%
doordat ik na de ontvangstbevestiging niet meer hoorde	3	1%
steeds hogere eisen gesteld, ontmoedigd	3	1%
zaak loopt nog	2	1%
wel toegezegd, maar niet gekregen	2	1%
stukken worden niet langer ter inzage gelegd	1	0%
mij werd per telefoon verteld dat ik de informatie niet kreeg	69	37%
ik kreeg per mail mededeling dat ik informatie niet kreeg	21	11%
de weigering werd mij persoonlijk medegedeeld	6	3%
ik kreeg schriftelijk besluit waarin mij werd verteld dat ik de informatie niet kreeg	16	8%
ik kreeg beargumenteerd weigeringbesluit	6	3%
Totaal	185	100%

Ontbrekende waarnemingen = 89

Ruim een derde (36%) van de respondenten (namelijk 67) worden er door het bestuursorgaan niet opgeattendeerd dat aan hen de gevraagde informatie zal worden onthouden: ze horen niets: de overheid zwijgt. Meer dan de helft van de journalisten (51%) verneemt de weigering om de informatie te verstrekken door middel van een telefoontje, een mailtje of een persoonlijke mededeling. Slechts één op de tien (11%) van de respondenten kreeg een schriftelijk besluit waarin de weigering met argumenten werd onderbouwd. In de bestuurskundige theorie is het verschuiven van een moeilijke beslissing in de tijd (van uitstel komt afstel) een vaak gehanteerde strategie om een pijnlijke, bezwaaropropende, want afwijzende beslissing te vermijden.¹¹

¹¹ Herweijer, M., Beschikken over tijd, in: *Openbaar bestuur*, 2000, nr.11, pp.2-5.

5.1 Rechtsmiddelen inzetten

Aan de hand van deze concrete casuïstiek willen we bezien of de journalisten ook gebruik maken van het juridische instrumentarium dat hen ten dienste staat. Een eerste drukmiddel dat kan worden ingezet bij een “fictieve weigering” is het verzoeken om een dwangsom op te leggen voor elke dag dat de overheid in gebreke blijft de gevraagde informatie te verstrekken.

Tabel 37: Inzet dwangsom als drukmiddel

Heeft u overwogen de overheid in gebreke te stellen en uw verzoek kracht bij te zetten door een dwangsom te vragen?	Aantal	Percentage
nee, wist niet dat dit kon	54	30%
nee, was me te ingewikkeld	40	22%
nee, nieuwswaarde was al vervlogen	36	20%
nee, dat kon indertijd nog niet	11	6%
ja, heb ik overwogen maar niet gedaan	28	16%
ja, heb ik gedaan	10	6%
Totaal	179	100%

Ontbrekende waarnemingen = 95

Vooraf degenen die geen (negatief) antwoord kregen van de overheid met betrekking tot het verzoek om informatie te verstrekken, had het voor de hand gelegen om te dreigen met het vragen van een dwangsom voor elke dag dat de overheid te laat is met het verstrekken van informatie. Dit verzoeken om een dwangsom is echter een uitzonderlijke actie (6%). De modale journalist weet niet dat dit instrument kan worden ingezet (30%). Ziet op tegen de inspanning (22%). Of stelt dat het belang inmiddels vervlogen is (20%). Slechts een op de vijf respondenten (21%) heeft overwogen het instrument van de dwangsom in te zetten. Journalisten die eerder in het gesprek aangaven goed op de hoogte te zijn van de termijnen van de dwangsom maken ook vaker gebruik van deze mogelijkheid (Cramers' $V=+.23$, $p<.05$, $n=174$). Ook een goede kennis van de Wob vergroot de kans dat de journalist in een conflict met de overheidsvoorlichters overweegt om een dwangsom te vragen (spearman $corr = 0.38$, $p<.05$, $n=173$).

Het volgende rechtsmiddel dat tegen de formele of fictieve weigering¹² kan worden ingezet, is het indienen van een formeel bezwaarschrift. In tabel 38 staan we stil bij de populariteit van dit tweede rechtsmiddel dat de journalist ten dienste staat (tabel 38).

¹² Een juridische term voor: “de overheid laat op zich wachten”.

Tabel 38: Bezwaar maken

Heeft u overwogen tegen de weigering op het informatieverzoek een bezwaarschrift in te dienen?	Aantal	Percentage
nee, niet serieus overwogen	102	55%
ja overwogen, maar niet gedaan	40	21%
ja, overwogen en gedaan	44	24%
Totaal	186	100%

Ontbrekende waarnemingen = 88

Meer dan de helft van de respondenten heeft bij een weigering door de overheid de gevraagde informatie te verstrekken, niet stil gestaan bij de mogelijkheid om formeel bezwaar in te dienen (55%). Ook uit onderzoek naar andere belanghebbenden die worden geconfronteerd met een negatieve, afwijzende beslissing door de overheid, is gebleken dat het starten van een formele procedure vaak niet het eerste waar men aan denkt.¹³ Dus zo vreemd is de uitkomst niet dat veel journalisten die bij de afdeling voorlichting hun neus hebben gestoten niet meteen hebben nagedacht over de mogelijkheid bezwaar te maken.

De andere helft (45%), denkt wel na over het maken van bezwaar. De helft daarvan (24%) zegt dat zij ook feitelijk bezwaar hebben ingesteld. De respondenten die stelden dat de geweigerde informatie een grote nieuwswaarde had waren meer geneigd om bezwaar te maken, dan de respondenten die stelden dat de geweigerde informatie slechts een lage nieuwswaarde had (Cramer's $V = .28$, $p < .000$).

Net als bij de algemene terugblik op 2010 is aan de journalisten die te maken hadden gehad met een concrete weigering om informatie te verstrekken, gevraagd bij welke rechtshulpverlener zij te rade zijn gegaan. In vergelijking met tabel 19 vallen in tabel 39 in eerste instantie de overeenkomsten op. De ene helft van de journalisten (52%) procedeert naar eigen bevind. Vaak op basis van ervaring (34%). En deels ook op basis van informatie die men zelf via het internet en de vakliteratuur verzamelt (18%). Deze zelfde verhouding wordt ook aangetroffen in tabel 19.

De andere helft (48%) laat zich bijstaan. Zelden door een advocaat (2%). Vaker door collega's (14%). Nog vaker door een (juridisch) deskundige (27%). Opnieuw is via de categorie "anders" door enkele respondenten ook de NVJ als adviseur genoemd. Kennelijk zien de respondenten hier een belangrijke functie voor de NVJ weggelegd om hen als beroepsorganisatie van deskundig advies te dienen.

¹³ B.W.N. de Waard e.a., *Ervaringen met bezwaar*, t.a.p., p.62, tabel 4.3.

Tabel 39: Rechtsbijstand

Door wie heeft u zich bij het indienen (en doorlopen) van bezwaarprocedure laten bijstaan?	Aantal	Percentage
deskundige	12	27%
collega	6	14%
NVJ	2	4%
advocaat	1	2%
ik handelde op basis van eigen ervaring	15	34%
zelf informatie opgezocht	8	18%
Totaal	44	100%

Ontbrekende waarnemingen = 230

Journalisten die van zichzelf opmerken dat ze goed op de hoogte zijn van de Wob, doen iets minder vaak een beroep op hulp van buitenstaanders en procederen vaker naar eigen bevind (spearman corr = .30, $p < .05$, $n=43$). Eerder in deze rapportage (tabel 27) zagen we al dat de geïnterviewde journalisten niet zo veel fiducia hadden in de effectiviteit van het voeren van een bezwaarprocedure. Maar is die beeldvorming wel terecht? Is dat ook de praktijk?

Tabel 40: Uitkomst van bezwaarprocedure

Wat was de beslissing van de overheid op uw bezwaarschrift?	Aantal	Percentage
kreeg meteen documenten	4	10%
toekenning bezwaar, daarna documenten	11	27%
afwijzing bezwaar, maar wel documenten gekregen	5	12%
toekenning bezwaar, maar documenten niet ontvangen	2	5%
afwijzing bezwaar en stukken niet gekregen	19	46%
Totaal	41	100%

Ontbrekende waarnemingen = 233

De ene helft (49%) krijgt - linksom of rechtsom - de stukken waar het om te doen is. Soms zien we dat er – na het instellen van bezwaar – zonder dat er een beslissing op het bezwaar wordt genomen, toch een positieve uitkomst volgt komt voor de aanvrager. Dit lijkt hier in 10% van de gevallen aan de orde te zijn. Het komt vaker voor dat de vakafdeling (in dit geval de afdeling voorlichting) besluit het aanvankelijk geweigerde verzoek te honoreren nadat bij de afdeling bezwaar en beroep een bezwaarschrift binnen gekomen is. In het jargon heet dit een nieuwe beslissing in primo. Daarmee bespaart de vakafdeling zich de trammelant van het zich moeten verweren in een interne bezwaarprocedure.¹⁴ In de andere gevallen wordt een formele bezwaarprocedure doorlopen. De uitkomst kan zijn dat het bezwaar gegrond wordt verklaard en dat vervolgens ook de stukken beschikbaar komen.

¹⁴ Vergelijk: M. Herweijer, Eerst bezwaar maken en dan wellicht nog in beroep, in: F.A.M. Stroink, A.W. Heringa, A.R. Neerhof (red.), *Vijf jaar JB en AB*, 1999, SdU, Den Haag, pp.39-52.

Dit is in ruim een kwart van de gevallen gebeurd (27%). Daarnaast kan het voorkomen dat men in de formele bezwaarprocedure in het ongelijk wordt gesteld maar dat alsnog het gevraagde document ter beschikking wordt gesteld (*a false negative*). Zo kreeg 12% van de respondenten ondanks de afwijzing van het bezwaar toch de informatie waarom de journalist had gevraagd. Al met al is het instellen van bezwaar dus een redelijk effectief middel. Alleen opvallend dat slechts 41 respondenten er gebruik van hebben gemaakt, terwijl 186 journalisten recent met een informatieweigering werden geconfronteerd. Je zou hier kunnen spreken van onderbenutting.

De andere helft van de personen die de bezwaarprocedure doorlopen hebben, krijgen niet de uitkomst waarop zij hun zinnen hebben gezet. In de meeste gevallen wordt het bezwaar ongegrond verklaard en wordt ook het betreffende document niet ter beschikking gesteld (46%). Maar ook hier zijn er *false positives*: het bezwaarschrift wordt gegrond verklaard maar het document blijft achter slot en grendel. Misschien dat het bestuursorgaan na de uitspraak op bezwaar een andere grond gevonden heeft om de informatie te weigeren.

Wanneer de bezwaarprocedure – in de ogen van de journalist - geen recht biedt dan staat er nog de gang open naar de bestuursrechter. Tabel 41 gaat over de beroepsgeneigdheid.

Tabel 41: In beroep

Heeft u overwogen tegen de afwijzende beslissing op uw bezwaarschrift in beroep te gaan bij de rechter?	Aantal	Percentage
nee, heb ik nooit overwogen	3	13,6
ja, wel overwogen, maar niet gedaan	7	31,8
overwogen en ook gedaan	12	54,5
Totaal	22	100,0

Ontbrekende waarnemingen = 252

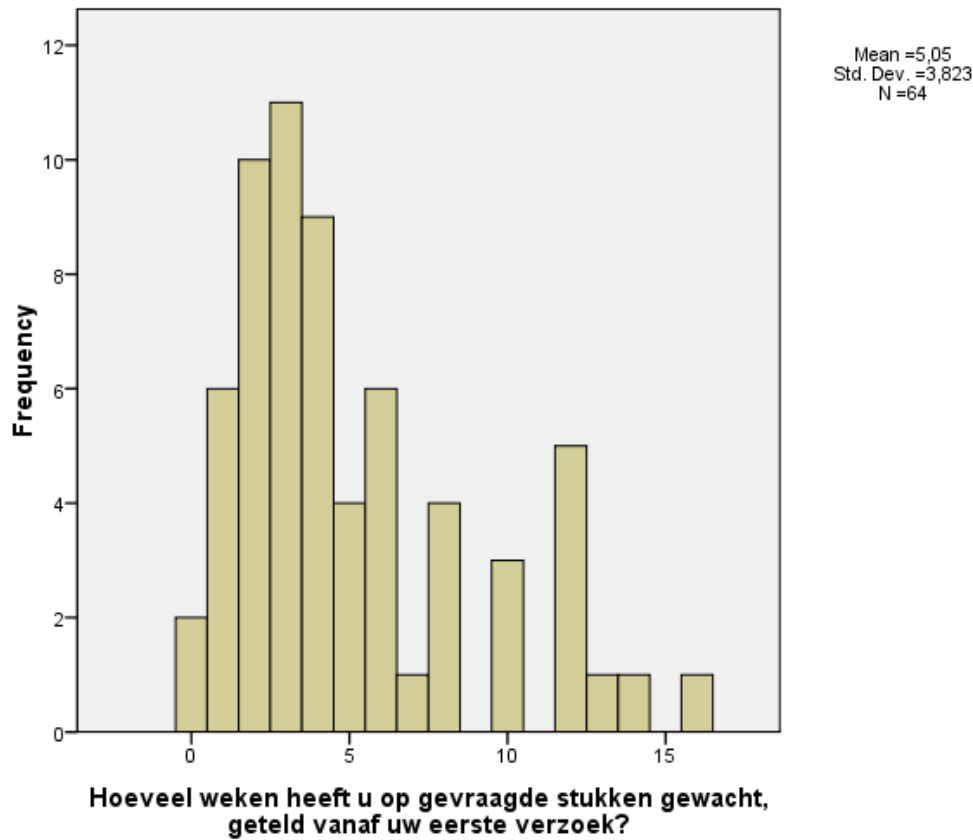
Na een negatieve beslissing op bezwaar zegt meer dan de helft (54%) van de respondenten in beroep te gaan: dat is een hoog beroepspercentage: het lijkt te duiden op een zekere escalatie. We moeten bedenken dat tegen het negatieve primaire besluit om de informatie te weigeren slechts 22% van de journalisten stelt een bezwaar te maken. Hier zien we dat het beroepspercentage (tabel 41) meer dan de helft hoger is dan het bezwaarpercentage (tabel 38). Dat is een indicatie voor een escalerende werking en duidt er op dat de formele bezwaarprocedure in dit domein (overheidsinformatieverstrekking) niet goed werkt.

De andere helft van de bezwaarmaker berust (45%). Of omdat men daar niet verder heeft nagedacht over de vervolgstap om in beroep te gaan (14%). Of nadat men nog heeft overwogen om een beroepschrift in te dienen maar daar vervolgens toch – wellicht vanwege het tijdverlies - vanaf heeft gezien (32%).

Een aantal respondenten heeft dankzij extra inspanningen – zoals het instellen van bezwaar – alsnog de documenten verkregen waarop men al die tijd zat te azen. De maximale wachttijd was 150 weken (bijna drie jaar). De gemiddelde wachttijd was 15 weken: ruim drie maanden. De mediane waarde die je bij zulke scheve verdelingen maar beter kan aanhouden komt op zes weken. Een redelijke termijn – in de zin van de Awb.

In figuur 3 laten we de totale wachttijd zien tussen het eerste verzoek en het moment waarop de betreffende journalist de omstreden stukken kreeg. Daarbij moeten we bedenken dat een groot aantal van hen de stukken nooit ontvangen heeft. Deze doorlopende wachttijden zijn niet betrokken bij de berekening van de bovengenoemde gemiddelden.

Figuur 3: Hoeveel weken heeft u in totaal op de gevraagde stukken gewacht, tellend vanaf uw eerste verzoek¹⁵

Bijna de helft (46%) van de journalisten (85 van de 185) die recentelijk te maken kregen met een aanvankelijke weigering door de overheid om hen de gevraagde informatie te leveren, hebben betrekkelijk lang op deze informatie gewacht: gemiddeld vijftien weken. De andere helft wacht nog op de stukken of zal deze stukken nooit krijgen. Uit het onderzoek komt naar voren dat de journalisten betrekkelijk weinig nut verwachten van het doorlopen van formele procedures. Tegelijkertijd blijkt dat waar wel een formele procedure wordt gestart, de uitkomst relatief gunstig is. In het perspectief van de journalist telt de nieuwswaarde. Procedures kosten tijd en met het doortikken van de klok vervalt de nieuwswaarde.

Vanuit het perspectief van het bestuursorgaan die gevoelige informatie onder de pet wil houden kan het dus een werkzame strategie zijn om de nieuwsgierige journalist aan het lijntje te houden. Voorbij een bepaald tijdstip verliezen de gezochte documenten hun actualiteitswaarde. Dan vervalt ook voor de journalist het procesbelang. Wellicht een verklaring waarom journalisten minder bezwaar- en beroepsgeneigd zijn dan wel eens wordt gesteld. Een rol kan ook nog spelen dat procedures voor de bestuursrechter betrekkelijk veel tijd in beslag nemen. Daarover zijn in de webenquête zelf geen vragen gesteld. Daarom is via een andere ingang daarover enige informatie verzameld (zie hoofdstuk 6).

¹⁵ Gevallen met een extreme duur (hoger dan 16 weken) zijn buiten deze figuur gelaten, maar tellen wel mee bij de genoemde statistieken.

6 Binnen welke termijn beslist de bestuursrechter

In deze rapportage wordt op basis van gepubliceerde uitspraken (rechtspraak.nl) berekend hoe lang het – de afgelopen drie jaar – heeft geduurd voordat de rechter een uitspraak in een WOB-beroepszaak deed.

Tabel 42: Voorlopige voorzieningen bij bestuursrechter

Jaar	Aantal zaken	Gemiddelde duur in dagen	Minimale duur in dagen	Maximale duur in dagen
2008	4	89	41	140
2009	7	81	55	99
2010	8	95	40	134

Het is betrekkelijk zelden dat via voorlopige voorziening – een verkorte procedure – een beroep wordt gedaan op de bestuursrechter om zich uit te spreken in een geschil met de overheid over de openbaarheid van een bepaald document. Het duurt – geteld vanaf het eerste moment waarop het bestuursorgaan de gevraagde documenten weigert – gemiddeld genomen 12 weken voordat de bestuursrechter uitspraak doet.

Tabel 43: Voorlopige voorziening bij de voorzitter Raad van State

Jaar	Aantal zaken	Duur in dagen zaak 1	Duur in dagen zaak 2	Duur in dagen zaak 3
2010	3	130	561	2.294

Nog uitzonderlijker is dat er een voorlopige voorziening wordt gevraagd bij de voorzitter van de Raad van State. In het kalenderjaar 2010 werd – voor zover onze informatie strekt – in drie zaken uitspraak gedaan. In een zaak werd de redelijke termijn van 5 jaar ruimschoots overschreden. Het duurde – gerekend vanaf de eerste weigering door het bestuursorgaan – meer dan zes jaar voordat de president van de Raad van State in een “spoedprocedure” uitspraak deed (zie tabel 43, zaak 3).

Tabel 44: Wob-beroepen (bodemprocedures) bij rechtbanken

Jaar	Aantal zaken	Gemiddelde duur in dagen	Minimale duur in dagen	Maximale duur in dagen	Aantal zaken langer dan EVRM (2 jaar)
2008	55	645	142	2.021	6
2009	47	647	113	1.306	4
2010	49	691	53	3.720	7

Jaarlijks worden enkele tientallen Wob-beroepen ingesteld bij de rechtbank. De gemiddelde duur van een dergelijke beroepszaak is beslist langer dan anderhalf jaar. In een enkel geval wordt de redelijke termijn van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg zelfs overschreden (zie laatste kolom, tabel 44).

Tabel 45: Hoger beroep bij Raad van State

Jaar	Aantal zaken	Gemiddelde duur in dagen	Minimale duur in dagen	Maximale duur in dagen	Aantal zaken langer dan EVRM (5 jaar)
2008	39	744	254	1346	0
2009	55	887	415	2458	1
2010	57	856	434	1699	1

Het aantal hoger beroepszaken lijkt – afgaande op de gepubliceerde jurisprudentie – een stijgende tendens te vertonen. De groei van het aantal hoger beroepszaken gaat slechts in beperkte mate gepaard met een stijging van de duur van deze juridische procedure. Toch moet er – gemiddeld genomen – wel rekening mee worden gehouden dat een uitspraak in hoger beroep pas wordt verkregen meer dan twee jaar na het oorspronkelijke verzoek om overheidsinformatie. Dit is bepaald een ontmoedigende wachttijd.

Tabel 46: Uitsplitsing gemiddelde tijdsverloop in fasen, uitgedrukt in dagen

Jaar	Verzoek tot primair besluit	Primaire besluit tot besluit op bezwaar	Instelling beroep tot zitting rechtbank	Instelling hoger Beroep tot zitting RvS
2008	83 (n=46)	134 (n=85)	286 (n=29)	185 (n=37)
2009	51 (n=32)	162 (n=82)	261 (n=20)	211 (n=53)
2010	89 (n=41)	160 (n=94)	368 (n=16)	193 (n=57)

De journalist die alle formele processtappen doorloopt moet wel over enig geduld beschikken. De eerste fase begint met het verzoek van de journalist om informatie en eindigt met de formele weigering door het bestuursorgaan van de gevraagde documenten. Gemiddeld genomen zijn we dan zo'n 10 weken bezig (zie kolom 2, tabel 46). De volgende fase – die we in het voorgaande uitvoerig bespraken – is het doorlopen van een bezwaarprocedure. Tussen de datum van het weigeringsbesluit en het verkrijgen van een formele beslissing op bezwaar verstrijken er gemiddeld genomen 20 weken (zie derde kolom, tabel 46).¹⁶

Daarna breekt de derde formele processtap aan. De gang naar de rechtbank. Voordat de rechter een uitspraak doet op het beroepschrift, zijn we gemiddeld genomen zo'n 46 weken verder. Dan rest er nog slechts één instantie: het hoger beroep bij de Raad van State. Gemiddeld zo'n 36 weken later kan ook in hoger beroep een uitspraak worden verkregen. In principiële kwesties is het denkbaar dat het openbaarheidsbelang een zekere beproeving van het ongeduld mag kosten, maar voor veel actuele kwesties is zo'n lange procesgang – 112 weken – prohibitief.

¹⁶ Deze termijn van 20 weken omvat ook de bezwaartermijn van 6 weken (art 6.7 Awb).

7 Conclusie

Journalisten die voor hun nieuwsgaring zijn aangewezen op de overheid worden jaarlijkse enkele malen geconfronteerd met een weigering de gevraagde informatie te verstrekken. Een gebruikelijke reactie is om het daarbij te laten zitten of om nog eens te rappelleren. Slechts in een minderheid van de gevallen besluiten de journalisten om de formele weg te bewandelen. We kunnen dan denken aan het vragen aan het bestuursorgaan om de weigering de informatie te verstrekken op papier te zetten en van argumenten te voorzien. Een (andere) volgende reactie is om een bezwaarschrift in te dienen. Soms wordt het indienen van een bezwaarschrift wel overwogen maar ziet de journalist af van deze formele stap. Het kost tijd. Tijd is schaars. Hoe langer het duurt, hoe geringer de nieuws waarde. Toch zijn er wel journalisten die formeel bezwaar maken: en dan zijn deze journalisten – in vergelijking met andere bezwaarmakers – redelijk succesvol. In ongeveer de helft van de bezwaarzaken krijgen de journalisten - linksom of rechtsom – het gevraagde overheidsdocument. Deze relatief hoge effectiviteit staat in wat schril contrast met het algemeen overheersende beeld dat juridische actie niet zoveel oplevert. Anderzijds moeten we bedenken dat juridische procedures wel veel energie en tijd kosten. Je bent als journalist zo maar 100 weken verder wanneer je doorprocedeert tot aan de Raad van State. Gelet op de hogere beroepsgeneigdheid dan de bezwaargeneigdheid is er sprake van een proces van escalatie. Het is punt van discussie of in zo'n proces van escalatie de emotie niet te veel van de rede wint. De journalist heeft immers een zakelijk belang bij tijdigheid en actualiteit.

Literatuur

Herweijer, M., Beschikken over tijd, in: *Openbaar bestuur*, 2000, nr.11, pp.2-5.

Herweijer, M., Eerst bezwaar maken en dan wellicht nog in beroep, in: F.A.M. Stroink, A.W. Heringa, A.R. Neerhof (red.), *Vijf jaar JB en AB*, Den Haag : SDU, 1999, pp.39-52.

Hins, Wouter, Marga Groothuis, Chris Wiersma, *Persvrijheidsmonitor Nederland 2009*, Diemen, 2010.

Marseille, A.T., H.D. Tolsma, K.J. de Graaf, *Prettig contact met de overheid: juridische handreiking informele aanpak*, Den Haag: BZK, 2011.

Smit, M. (red.), *Een muur van rubber: de Wob in de journalistieke praktijk*, Diemen: AMB, 2009.

Velden, L. van der, C. Koetsenruijter, M. Euwema, *Prettig contact met de overheid*, Den Haag: BZK. 2010.

Waard, B.W.N. de, e.a., *Ervaringen met bezwaar: onderzoek naar de ervaringen van burgers met de bezwaarprocedure uit de Awb*, BoomJuridisch: Den Haag, 2011.

Winter, H.B., A. Middelkamp, M. Herweijer, *Klagen bij bestuursorganen*, BoomJuridisch: Den Haag, 2007.

Bijlage 1: De vragenlijst

De Nederlandse Vereniging van Journalisten heeft de vakgroep Bestuursrecht en Bestuurskunde (RuG) opdracht gegeven in kaart te brengen welke ervaringen journalisten hebben met het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige overheidsinformatie. De onderstaande vragen worden aan alle leden van de NVJ voorgelegd, evenals aan leden van de VVOJ. Het doel is een representatief beeld te krijgen van de contacten van journalisten met de overheid over het verkrijgen documenten. Het beantwoorden van de volgende 45 vragen zal niet meer dan 15 minuten van uw kostbare tijd vergen. In Deel 1 worden algemene vragen gesteld over uw ervaringen in het jaar 2010. In Deel 2 vragen wij u een paar zaken over de laatste weigering waar u mee te maken heeft gekregen.

Deel 1: terugblik op het jaar 2010: met de volgende vragen proberen wij een globaal beeld te krijgen van uw ervaringen in het afgelopen jaar

vraag	antwoord mogelijkheid	kies meest toepasselijk antwoord
Hoe vaak richt u voor uw nieuwsgaring een verzoek tot overheden, rechtbanken of andere officiële instanties om documenten aan u toe te zenden?	vrijwel nooit	
	zo nu en dan	
	met grote regelmaat	
	vaak	
	altijd, voor elk bericht	
Wanneer u overheden, rechtbanken en andere officiële instanties om documenten en informatie vraagt, krijg u die informatie dan ?	altijd (en meteen)	
	meestal wel (en ook nog betrekkelijk vlot)	
	soms wel maar met vertraging (een enkele keer ook niet)	
	regelmatig niet (en ook na lang wachten vaak niet)	
	meestal niet (en wanneer wel met grote vertraging)	
Aantal keer dat u in afgelopen jaar van overheden, rechtbanken en andere officiële instanties <u>niet</u> de informatie kreeg waarom u vroeg?	<u>Aantal keer</u> dat gevraagde informatie geweigerd werd:	(noem aantal)
	Aantal keer dat gevraagde informatie geweigerd werd als <u>percentage</u> van totaal aantal keren waarin u overheden om informatie vroeg	(noem percentage)
Wat is uw meest gebruikelijke reactie, wanneer de overheid – ook na lang wachten - de gevraagde documenten niet aan u toestuurt?	meestal <u>geen</u> vervolg actie	
	ik bel of mail contactpersoon: tenminste <u>één</u> <u>rappel</u>	
	ik vraag contactpersoon om <u>reden</u> van weigering te noemen	
	ik zoek het <u>hoger op</u> : ik bel of mail superieur van contactpersoon	
	ik vraag overheid <u>weigering op schrift te zetten</u>	
	ik dien <u>bezwaar</u> in	

Aantal keer dat u het afgelopen jaar aan overheidsinstanties heeft verzocht de reden dat de informatie werd geweigerd <u>op schrift te zetten</u>	<u>Aantal keer</u> dat u aan overheid vroeg de weigering de informatie te verstrekken schriftelijk te bevestigen	(noem aantal)	
vraag	argument dat werd aangevoerd	aantal keren	als percentage van totaal aantal keren
Welke <u>argumenten</u> hebben overheden aangevoerd om uw verzoeken om informatie te weigeren?	er werden <u>geen</u> argumenten aangevoerd		
	privacy		
	opsporing strafbare feiten, toezicht bestuursorgaan		
	staatsveiligheid, internationale belangen		
	bedrijfs- en fabricagegegevens		
	intern beraad, persoonlijke beleidsopvattingen		
	onevenredige bevoordeling of benadeling		
	financiële belangen van overheid		
	overheid heeft het te druk: geen tijd		
			100%
vraag	antwoord mogelijkheid	kies meest toepasselijk antwoord	doorverwijzing
Heeft u ooit overwogen bezwaar te maken tegen een weigering de gevraagde informatie te verstrekken?	<u>nee</u> , nooit serieus overwogen		ga naar 14
	<u>ja</u> , heb ik serieus overwogen, maar <u>niet</u> gedaan		ga naar 9
	ja, heb ik overwogen en heb ik vervolgens ook gedaan		ga naar 10
Waarom bent u vorig jaar <u>niet</u> in bezwaar gegaan tegen een of meer weigeringen?	ik wist niet dat dit kon; wist niet hoe dat moest		ga naar 14
	duurt te lang, nieuwswaarde is al verdwenen		
	kost te veel tijd: te veel moeite		
	ik wilde relatie met overheid niet schaden		
	werd mij ontraden door collega's anders:.....		

Hoe vaak heeft u in 2010 een <u>bezwaarschrift</u> ingediend tegen een weigering om overheidsinformatie te verstrekken?	Aantal ingediende bezwaarschriften:	(noem aantal)			
vraag	antwoord mogelijkheid	kies meest toepasselijke antwoord			
Door wie laat u zich bij het indienen (en doorlopen) van een bezwaarprocedure meestal bijstaan?	advocaat				
	deskundige (eventueel jurist)				
	collega (journalist)				
	laat mij niet bijstaan: maar heb mij wel gebaseerd op informatie van derden: websites, cursus, literatuur				
	laat mij niet bijstaan: heb gehandeld op basis van eigen ervaring				
	anders namelijk:				
Wat was de meest frequente uitkomst van de door u in 2010 gevoerde bezwaar procedures?	ik kreeg <u>gelijk</u> en kreeg gevraagde informatie				
	ik kreeg gelijk maar <u>wacht nog steeds</u> op gevraagde informatie				
	ik kreeg <u>geen gelijk</u> maar kreeg <u>wel</u> gevraagde informatie				
	ik kreeg <u>geen gelijk</u> en kreeg <u>ook niet</u> gevraagde informatie				
Hoe kijkt u terug op uw gang naar de bezwaarschriftencommissie?	dat was <u>een keer</u> , maar nooit weer: slechte ervaring				
	voordat ik weer een keer bezwaar aantekenen, zal ik daar heel goed over nadenken				
	in soortgelijke situatie zou ik zeker opnieuw bezwaar aantekenen				
we leggen u nu een aantal <u>stellingen</u> voor wilt u deze stellingen beantwoorden op basis van uw ervaringen gedurende <u>het afgelopen jaar</u>					
stelling	Helemaal mee eens	Mee eens	Deels wel, deels niet mee eens	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens
Doordat overheden steeds meer informatie tijdig op <u>algemeen toegankelijke websites</u> plaatsen, wordt het steeds eenvoudiger nieuwswaardige overheidsdocumenten zelf te bemachtigen					
De contactpersonen bij de overheid snappen niet dat door hun getreuzel (verdagen en vertragen) de <u>nieuws waarde</u> van documenten sterk vermindert					
Het is voorgekomen dat ik moest betalen voor de drukkosten of de kopieerkosten van het document.					

Het is voorgekomen dat ik moest betalen voor de tijd die de ambtenaren hebben besteed om te voldoen aan mijn aanvraag					
Wanneer ik vraag de weigering te motiveren en dit <u>besluit op papier te zetten</u> , heeft dit een positief effect op het verkrijgen van de informatie					
Wanneer ik aankondig de weigering informatie te verstrekken ter toetsing voor te leggen aan de <u>bezwaarschriftencommissie</u> , heeft dit een positief effect op het verkrijgen van de informatie.					
Sinds de invoering van de <u>dwangsom op niet-tijdig beslissen op verzoeken om informatie</u> (1-10-2009) krijg ik de gevraagde informatie met meer gemak					
Het indienen van een <u>bezwaar</u> is niet bevorderlijk voor de verstandhouding met mijn contactpersoon bij de overheidsinstantie					
Aan goed <u>persoonlijk contact</u> met de communicatiemedewerker van de overheid heb je meer dan aan een formeel Wob-verzoek					
Over het algemeen word ik in mijn contacten met overheidsfunctionarissen wel serieus genomen					
Ik ben goed op de hoogte van de inhoud van de <u>Wob</u>					
Ik ben in staat zelf een bezwaarschrift op te stellen en in te dienen					
Ik weet na welke termijn de overheid mij een dwangsom moet betalen					
Deel II:					
We zullen u nu enkele specifieke vragen stellen over <u>de laatste keer</u> dat een overheid een <u>verzoek</u> van u om belangrijke, nieuwswaardige informatie (documenten) heeft <u>geweigerd</u> . Wanneer u in 2010 niet op een weigering bent gestoten, mag u ook een geval bij de kop pakken dat zich in de jaren daarvoor heeft voor gedaan					
vraag	antwoord mogelijkheid	kies meest toepasselijke antwoord		doorverwijzing	
In <u>welk jaar</u> speelt de besproken kwestie waarin een overheid aan u weigert om gevraagde informatie te verstrekken?	in 2011			ga naar 28	
	in 2010				
	voor 2010				
	heb nooit te maken gehad met weigering van overheid mij te informeren			ga naar 40	

Wat voor <u>soort</u> overheidsinstantie heeft geweigerd aan u de gevraagde informatie te verstrekken?	ministerie en/of regering	
	gemeente, regiobestuur, provincie, waterschap	
	rechtbank, Raad van State, etc	
	OM, justitie, gevangenis, politie, AIVD	
	zelfstandig optredende rijksdienst, zoals: IND, UWV, Nederlandse Bank, DUO/IBG, NMA, SVB, etc	
	Europese instelling	
	Anders namelijk:	
Wat was <u>nieuws</u> waarde van opgevraagde documenten?	erg hoog: scoop	
	hoog	
	nog onduidelijk	
	betrekkelijk laag	
	erg laag: meer achtergrondinformatie	
Welke <u>argumenten</u> heeft overheid aangevoerd om uw verzoek te weigeren?	er werden <u>geen</u> argumenten aangevoerd	
	privacy	
	opsporing strafbare feiten, toezicht bestuursorgaan	
	staatsveiligheid, internationale belangen	
	bedrijfsgegevens en fabricagegegevens	
	intern beraad, persoonlijke beleidsopvattingen	
	onevenredige bevoordeling of benadeling	
	financiële belangen van overheid overheid had het te druk: <u>geen</u> tijd	
Vraag	antwoord mogelijkheid	kies meest toepasselijke antwoord
Wat was " <u>werkelijke</u> " reden dat gevraagde informatie werd geweigerd?	politieke reden: zaak ligt zeer gevoelig	
	bureaucratische oorzaak: organisatie functioneert niet goed	
	de grond die werd aangevoerd in het weigering besluit (antwoord vraag 30)	
	mijn eigen verzoek was niet zorgvuldig (genoeg) geformuleerd	
	anders, namelijk:.....	
Geef nu korte beschrijving van de zaak waarom het hier ging	(maximaal 50 woorden)	

Hoe kwam u er voor het eerst achter dat u de gevraagde informatie niet zou krijgen?	na verzoek hoorde ik weken lang niets meer		
	ben er niet geslaagd de juiste persoon aan zijn jasje te trekken		
	doordat mijn herhaalde verzoeken niet werden beantwoord		
	doordat ik na de <u>ontvangstbevestiging</u> niets meer hoorde		
	mij werd telefonisch medegedeeld dat ik de informatie niet kreeg		
	mij werd in een mail medegedeeld dat ik de informatie niet kreeg		
	ik kreeg schriftelijk besluit waarin werd verteld dat ik informatie niet kreeg		
	ik kreeg een van argumenten voorzien besluit waarin informatie werd geweigerd		
	anders: namelijk.....		
Heeft u toen overwogen de overheid in gebreke te stellen en uw verzoek kracht bij te zetten door <u>een dwangsom te vragen</u> voor elke dag dat het langer dan zes weken duurt?	nee, wist niet dat kon		
	nee, was me te ingewikkeld		
	nee, want de nieuwswaarde was al vervlogen		
	ja, heb ik wel overwogen, maar van afgezien		
	ja, heb ik ook gedaan		
vraag	antwoord mogelijkheid	kies meest toepasselijk antwoord	doorverwijzing
Heeft u overwogen tegen de weigering op het verzoek een <u>bezwaarschrift</u> in te dienen?	nee, heb ik niet serieus overwogen		ga naar 35
	ja, heb ik wel serieus overwogen maar uiteindelijk niet gedaan		
	ja, heb ik overwogen en heb daad ook bij het woord gevoegd		ga naar 36
	anders, namelijk		
vraag	antwoord mogelijkheid		kies meest toepasselijk antwoord
Door wie heeft u zich toen bij het indienen (en doorlopen) van de bezwaarprocedure laten bijstaan?	advocaat		
	deskundige (eventueel jurist)		
	collega (journalist)		
	liet mij niet bijstaan: maar heb mij wel gebaseerd op informatie van derden: websites, cursus, literatuur		
	liet mij niet bijstaan: heb gehandeld op basis van eigen ervaring		
	anders namelijk:		

vraag	antwoord mogelijkheid	kies meest toepasselijk antwoord	doorverwijzing
Wat was de beslissing van de overheid op uw bezwaarschrift?	ik kreeg meteen de gevraagde documenten		ga naar 35
	ik kreeg eerst positieve beslissing op mijn bezwaar en ontving daarna gevraagde documenten		
	ik kreeg afwijzende beslissing, maar heb later wel de informatie gekregen		
	ik kreeg wel positieve beslissing maar heb stukken nooit ontvangen		ga naar 34
	ik kreeg een negatieve, afwijkende beslissing		
Heeft u overwogen tegen de afwijzende beslissing op uw bezwaarschrift in beroep te gaan bij de rechter?	nee, heb ik nooit overwogen		
	ja, heb ik overwogen maar niet gedaan		
	ja, heb ik overwogen en ook gedaan		
	niet van toepassing		
Hoeveel weken heeft u in totaal op gevraagde stukken gewacht, geteld vanaf uw eerste verzoek?	noem aantal weken:.....	(vul in aantal weken)	
	heb stukken nooit ontvangen: ik wacht nog steeds		
<u>Tot besluit</u> van deze vragenlijst stellen wij u nog enkele vragen om de door u gegeven antwoorden in een perspectief te plaatsen. Deze afsluitende vragen hebben betrekking op uw positie als journalist.			
vraag	antwoord mogelijkheid	kies meest toepasselijk antwoord	
In welk medium worden uw bijdragen vooral geplaatst?	landelijke krant		
	landelijke omroep		
	regionale krant		
	regionale omroep		
	lokale krant (met huis aan huis verspreiding)		
	lokale omroep		
	digitale media (voorbeeld: nu.nl)		
	vakbladen		
	opiniebladen		
anders, namelijk			
In welk jaar bent u geboren?	Jaartal:.....		
Aard van uw dienstbetrekking?	werk vooral freelance (zzp-er)		
	ben in dienst bij een concern (medium)		
Welke typering is het meest op u van toepassing	ik ben verslaggever		
	ik ben bureauredacteur		
	ik ben onderzoeksjournalist		
	ik ben fotograaf, cameraman		
	ik werk als hoofdredacteur, eindredacteur		
	ik schrijf columns of opiniestukken		
anders, namelijk:			

vraag	antwoord mogelijkheid	meerdere antwoorden zijn mogelijk	doorverwijzing
Zou u willen meewerken aan een verdiepende fase van dit onderzoek?	nee, daarvoor heb ik geen belangstelling		
	ja, ik ben bereid nadere vragen per mail te beantwoorden?		
	ja, ik ben bereid nadere vragen per telefoon te beantwoorden		
	ja, ik wil wel meedoen aan panelsessie waarin resultaten vragenlijst onderzoek worden besproken		

Hartelijk dank voor uw waardevolle bijdrage aan het onderzoek in opdracht van de NVJ. Uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld. Op 3 mei 2011, de dag van de persvrijheid, worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd.

Bijlage 2: kwestie waarop laatste weigering betrekking had

Overzicht van de gevallen ten aanzien waarvan de gevraagde informatie in eerste aanleg werd geweigerd. Het is een weergave van de open antwoorden op de open vraag 32 van de vragenlijst (zie bijlage 1). De nummering van deze casuïstiek verwijst naar het respondentnummer.

1

Politieaanleg in onderzoek moordzaak informatie naar verdachten. Rijksrecherche doet onderzoek. Wij als journalisten willen inzage in rapport van rijksrecherche.

6

Het ging om het samenvoegen van enkele gemeentelijke diensten ten gevolge van het bestuurlijk samengaan van twee gemeenten. Een aantal ambtenaren zou worden ontslagen.

7

Zittingsrooster van rechtbank. Hoe belangrijk kan dat zijn?

8

Exorbitante stijging van de uitgaven voor de afdeling communicatie van de gemeente. Vervolgens via informele weg via andere persoon binnen de organisatie alsnog de gevraagde info gekregen, tot woede van afdelingshoofd communicatie.

9

Overschrijding kosten aanleg van atletiekbaan.

10

Uitspraken bestuursrecht en civiel recht worden consequent geweigerd door rechtbank Dordrecht. Alleen soms wanneer deze op rechtspraak.nl is gepubliceerd.

11

Declaraties van provinciebestuurders en het schoolverzuim door Roma-kinderen.

12

Het was een verhaal over het verschil tussen een bipolaire stoornis, en een andere stoornis (volgens mij ADHD). De stelling was: sommige stoornissen lijken op elkaar, en daarom krijgen kinderen soms een verkeerde diagnose. Ik wilde casussen hebben, en een interviewpartner, maar het kwam niet van de grond. Met de interviewdatum en het zoeken naar info ben ik drie maanden bezig geweest. Toen ik uiteindelijk iemand aan de telefoon had, had ze nog geen info. Ik weet nu nog dat ik heel boos was.

13

Corruptie binnen gemeente.

14

Bij onteigening van gronden ten behoeve van infrastructurele werken. Samenwerking tussen V&W en gemeente mbt bestemmingsplan en onderhandeling. Burgers staan alleen en worden door deze samenwerking van overheden op een kennis achterstand gezet. Onderzocht is of samenwerking in grondtransacties niet te ver gaat vanwege de ongelijke positie ten opzichte van het (machtsblok)

overheid. Nieuwsfeit was uiteindelijk kan zelfs sprake zijn van "samenspanning" bij eigendom ontneming wat kan leiden tot het schaden van de belangen van burgers. Door dat Prorail geen ZBO is (en niet onder de WOB zou vallen) maar wel een onteigeningstitel kan verkrijgen is hier sprake van een mogelijk ongeoorloofde dan wel ondoorzichtige praktijk. Althans er dient zeer zorgvuldig te worden gehandeld. De Wob-verzoeken werden echter bij voortduring geweigerd in eerste instantie. Waardoor het vermoeden heeft postgevat dat er iets grondig mis is.

18

Wob-verzoek rond commissie Davidse.

19

Gegevens met betrekking tot identificatie en registratie van vee.

20

Namen verdachten in een moordzaak.

22

Inzage in financiële gegevens van de verslavingsinstelling Omnizorg, gemeente Apeldoorn.

23

Een rechtszaak tussen een beursgenoteerd bedrijf en zijn voormalige topman. Ik was op de hoogte dat er meerdere beslagleggingen over en weer waren, maar kreeg geen enkele informatie over de zaken of de data waarop de zaken voorkwamen. Na een schikking is er uiteindelijk geen uitspraak gedaan waardoor de zaak in de vonnisarchieven terug te lezen valt.

24

Cijfers en informatie over Jeugdzorg.

25

Nog geheim, zaak loopt nog.

26

Ontslagrondes binnen overheidsorgaan, elkaar tegenwerkende diensten.

28

Vragen over de uitwerking van afgekondigde maatregelen werden telkens afgewimpeld met het antwoord dat er nog 'over vergaderd werd'. Ook toen we informatie van verschillende bronnen daarover wilden controleren kregen we nul op het rekwest.

29

Opvragen financiële gegevens onderwijsinstellingen die OCW verzamelt en bundelt per onderwijssector.

30

Mishandeling van burger door een politieagent in burger.

31

Schadevergoeding voor Nederlandse boeren in Zimbabwe. Kreeg wel veel info van EZ maar afdeling voorlichting hield regie/timing duidelijk in eigen hand.

32

Het gaat om databestanden (financiële gegevens van scholen) die eerst makkelijk werden verstrekt maar nu politiek gevoelig zijn (grote reserves van scholen) en gegevens over de inschaling van leraren per school. Overheid huiverig om bestanden prijs te geven omdat daarmee eigen analyses worden gemaakt. Aanvragen worden vertraagd, er komt geen antwoord, er komt te laat antwoord. In één geval meende OCW dat de aanvraag niet onder de WOB viel omdat de informatie al openbaar was gemaakt, dat is bij bezwaar verworpen. Desondanks geen informatie gekregen omdat men daarna technische bezwaren aanvoerde tegen verstrekking en volhoudt dat de data openbaar zijn. Vorige week diende (na ruim jaar) beroepszaak voor bestuursrechter. Doorgezet om principiële reden, de data zelf zijn inmiddels van internet gehaald.

34

Informatie over bestuurders.

35

Ik had alle (rijks)tbs-klinieken verzocht om cijfers betreffende de verloven. Dit om na te gaan wat de onderlinge verschillen waren wat betreft het verlenen van verlof.

36

Productiefouten bij de bouw van een multifunctionele sportvoorziening (Omnisport Apeldoorn).

39

Oprichting van Nationaal Kinderoncologisch centrum. Academische ziekenhuizen liggen dwars; willen kinderoncologie niet kwijt. Zeer veel partijen bij betrokken. Proces vertraagt/licht stil door geruzie.

40

Defensie schikte een conflict met een softwareleverancier in der minne, naar aanleiding van een verloren aanbesteding. Ik wilde weten wat het bedrag van deze schikking was.

42

Een theater in Alkmaar moet geruime tijd dicht voor een verbouwing. Vervangende ruimte werd gezocht en bleek te duur te zijn. Een theater in de buurt (Heerhugowaard) bleek al heel lang daarvoor haar eigen ruimte te hebben aangeboden, waar de gemeente niets mee heeft gedaan. Gevolg: 150 voorstellingen moesten worden afgezegd.

43

Wegens corruptie ontslagen ambtenaar bleek onschuldig, gemeente weigerde inzage in stukken waaruit dat bleek.

44

Onderliggende stukken van een b en w-besluit over een rechtszaak tegen een lokale voetbalvereniging.

45

Wit-Russische studenten die gedwongen met studie moesten stoppen om politieke redenen en naar Nederland kunnen komen waar ze gebruik kunnen maken van een fonds, dat bewust slapende wordt gehouden om niet teveel studenten deze kant op te krijgen.

47

ICT beleid bij een gemeente.

48

Achterhalen eigenaars en plannen dichtgetimmerde panden.

49

Amsterdam werkt aan bestrijding kantorenleegstand. Er bestaat een lijst van 10 partijen met de hoogste leegstand.

51

PPS-overeenkomst tussen provincie en gemeente Groningen en private partijen over de te ontwikkelen wijk Meerstad.

53

Diverse misdrijven, waarover in het belang van het onderzoek geen informatie kan worden gegeven.

55

Wegens privacy redenen niet ingevuld.

56

Subsidie voor bouw evenementencomplex.

58

Wachtgeld van wethouder terwijl hij directeur is van een bedrijf. Wat geeft hij op aan salaris uit zijn directeurschap. Zaak loopt nog. Februari hoorzitting.

59

Tegen het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Oirschot zijn 66 beroepschriften ingediend bij de RvS. Ik vroeg via de gemeente wat de onderwerpen waren. In eerste instantie kreeg ik niet eens de ontvangstbevestiging die de RvS altijd richting gemeente stuurt. Daarin is in elk geval de indiener van het bezwaar te vinden.

62

Over uitrol ANPR camera's in Nederland. Bijna een jaar mee bezig geweest. Flinke dwangsom opgelegd, overigens nooit uitbetaald gekregen (hoeft van mij ook niet).

63

Een boer had een schadeclaim ingediend. Ik wilde de naam en het bedrag weten. Uiteindelijk, na diverse telefoontjes en 'dreigen' om via de WOB dan maar gelijk het hele dossier op te vragen, kreeg ik (alleen) het schadebedrag. Reden van weigering: artikel 8 Wet bescherming persoonsgegevens. (Ik moet dat zelf nog verder uitzoeken).

65

Het Groenboek over huwelijksmigratie van de EU, dat volgens de dienstdoende ambtenaar nog niet bestond, maar in werkelijkheid onder de tafel werd gehouden.

67

Bij de KLPD werd het verzoek neergelegd om inzage te krijgen in de kosten van persoonsbeveiliging van politici. In eerste aanleg het totale plaatje, in tweede aanleg het plaatje van individuele personen.

70

Ambtenaar die naar nu blijkt 10 jaar geleden als directeur van een kabelbedrijf een afscheidsbonus van 190.000 gulden had gekregen. Hij was destijds fulltime ambtenaar en was daarnaast 1 dag per week directeur van het kabelbedrijf. Die constructie was destijds bekend, de bonus kwam een klein jaar geleden aan het licht. Op mijn vraag welke actie nu tegen hem wordt ondernomen, verschool de overheid zich achter het argument privacy.

71

Info aanvraag over begroting.

74

Bijna wekelijks worden stukken die horen bij b en w-besluiten niet volledig verstrekt.

75

Wachtgeld en oud-bestuurders.

76

Uitvoering wet en regelgeving detacheren bij bedrijf en niet motiveren als het fout gaat (CP 2000). Politie hield alarmeringen achter en selecteerde journalisten die het wel kregen.

78

Over een rectificatie in promotiemateriaal van de gemeente. Het materiaal was gemanipuleerd en er werd rectificatie geëist.

79

De komst van een nieuw groot AZC.

81

Het ging om een aardige fiscale wijziging die was weggestopt in een 'technische aanpassing' van de Wet Inkomsten Belasting die door gespecialiseerde fiscalisten te vinden was maar niet voor een goedwillende journalist.

82

Er waren verschillende zaken: een daarvan had te maken met het plaatsen van 'geluidsmeters' in Rotterdam. De gemeente woordvoerder en de wethouder hadden geen overtuigende reden waarom ik een voorbeeld daarvan niet in een huis zou mogen bekijken.

83

Gemeente verkocht monumentaal pand met bestemming kantoren voor vijf ton. De eigenaar, een projectontwikkelaar ging er wonen, kreeg het voor elkaar dat de bestemming werd gewijzigd en verkoopt het pand nu voor 2,5 miljoen. Het lijkt erop dat hij werd bijgestaan door een gemeenteambtenaar die 'tegen zichzelf procedeerde' door de brieven en verzoeken van de projectontwikkelaar te schrijven en hem met advies bij te staan en geheime informatie te verstrekken.

84

Houd ik liever geheim.

85

Kredietoverschrijdingen bij aanleg sportpark.

87

Ik heb het over politiekorpsen die heel erg vaak informatie achterhouden. De rechtbank doet het juist heel goed.

88

Aanzienlijke fraude bij Eye Filmmuseum en NIBG: “Beelden voor de toekomst”.

89

Ik wilde de 'apk-keuring' van de Afsluitdijk hebben en ik wilde een gesprek met een techneut die daarbij betrokken is.

91

Een besluit dat anderhalf jaar geleden al had moeten vallen, was nog altijd niet gevallen. Uit betrouwbare bron had ik vernomen dat er op het overheidsdepartement onenigheid was ontstaan tussen ambtenaren, waardoor de besluitvorming stagneerde. Ik wilde natrekken waarom de besluitvorming zolang op zich liet wachten. En of er nagedacht werd over een schaderegeling voor bedrijven die door het uitblijven van het besluit gedupeerd waren.

92

Financiële informatie m.b.t. kosten invoering Electronic Ticketing.

93

Verkiezingsinformatie, in het algemeen de uitslagen.

94

Om de invloed van de bedrijven uit Moerdijk op de politieke agenda van de lokale en nationale overheid te kunnen achterhalen.

95

Bevestiging van tip dat de Catalaanse regionale regering steun zou geven aan het streven naar onafhankelijkheid.

96

Uitspraken burgemeester, die hij later ontkende. Vraag om bandmateriaal van de raadsvergadering.

98

SZW Arbeidsinspectie over uitgevoerd rapport en weer een nieuwe AI controle die rammelde aan alle kanten waarbij de inhoudelijke kennis ontbrak.

101

Inzage in zienswijzen over geplande bouw van een manege.

103

Rapport over functioneren van de Veiligheidsregio Limburg Noord op basis waarvan regionaal brandweercommandant op non-actief is gezet.

104

Foto van arrestatie eenheid in actie tijdens spits op drukke openbare weg, 2 dagen later bleek het een oefening te zijn: echter toen al oud nieuws.

107

Ik wilde notulen zien van onderhandelingen van de Staat met joodse organisaties over slapende banktegoeden.

108

Militaire onderscheidingen voor Amerikaanse soldaten in de Betuwe, nov/dec. 1944; onthouden van een antwoord op een verzoek om subsidie voor een boek.

110

Vraag om informatie over een groot bouwproject in Amsterdam.

111

Dossier AIVD.

112

Beschikbaar budget voor nieuw gemeentehuis.

113

Politie deed een reconstructie van een misdrijf in een woning in Hasselt. Wilde geen verdere informatie geven over de precieze aard van het misdrijf en de slachtoffers.

114

Te veel rompslomp voor de organisatie in kwestie.

116

Informatie over de mening van wethouder.

118

Provincie en gemeenten hebben een groot belang bij de aanleg van een bedrijventerrein, terwijl uit 'nog' vertrouwelijke stukken blijkt dat er geen behoefte is aan weer een nieuw bedrijventerrein.

120

Sloopschade aan huizen na sloop gemeentelijk gebouw.

121

Liever niet.

123

Het ging om de vraag of een gemeente de komst van een bedrijf had bevorderd door subsidie te verstrekken. En op welke titel die subsidie dan verleend was.

125

Gegevens over IGZ (een inspectie) gevraagd met betrekking tot een bepaalde procedure (de inspectie mag als derde partij beroep aantekenen in een tuchtzaak waarbij zij in eerste aanleg niet betrokken was). Ik wilde informatie vragen over alle zaken (tussen de 10-15) waarbij de inspectie de procedure heeft gevolgd en ik wilde inzage in de geanonimiseerde beroepsschriften.

126

Bij een werkbezoek van de burgemeester waren de gemoederen verhit door onvrede over het beleid. Een vrouw sloeg de burgemeester. Toen ik achteraf naar de gemeente belde om een reactie van de burgemeester, verdoezelde het hele communicatieteam het feit. Ik kreeg ook geen reactie van de burgemeester toen ik daar wel om vroeg.

127

De pedoseksuele handel en wandel van de secretaris-generaal van justitie J.D.

130

Wethouder verdacht van fraude als voormalig chef van dienst reiniging.

131

Wob-verzoek alle meldingen bij meldpunt integriteit van gemeente Haarlemmermeer.

132

Paar keer voorgekomen dat particulieren of ondernemers meenden te worden tegengewerkt door gemeente(ambtenaren), bij check werd gezegd dat er niet op individuele gevallen werd ingegaan onder mee vanwege privacygronden.

134

Rol rechtbank Amsterdam wordt geleverd via commercieel bureau, niet via afdeling communicatie rechtbank.

138

Informatie over beleid in burgeradministratie in de gemeente Tholen.

140

Mogelijke fraude bij een BV van de gemeente. Onderzoek naar lek, waarover geen informatie werd verstrekt.

141

Namen van gegadigden voor koop gemeentelijk kasteel na afloop van selectieprocedure.

143

Bepaalde meldingen die waren gedaan bij de Inspectie voor de Gezondheidszorg in de provincie Zuid-Holland.

144

Veroordeling.

145

Gemeenteraad had geheimhouding afgesproken over financiële risico's woningbouwproject

146

Het betrof zogenaamde brandveiligheid t.a.v. hotel met daklozen. Volgens gemeente moest het gesloten worden. Daar dachten betrokkenen anders over.

148

De 9-jarige Y. werd in het weekend van 11 juli in de woning van zijn moeder in Delft dood aan getroffen. GGD medewerkers kwamen af op een melding dat het kind gevallen zou zijn. De medewerkers hebben de jongen nog geprobeerd te reanimeren maar dat mocht niet meer baten. Binnen 24 uur meldde de politie dat de 9-jarige Y. door een misdrijf om het leven is gebracht. Zijn 47-jarige moeder D. werd kort erna aangehouden op verdenking van betrokkenheid bij de dood van haar zoontje. De Delftse mocht sinds 2006 niet meer voor haar enige kind zorgen, nadat dat kind door een beslissing van de rechter uit huis was geplaatst en onder toezicht kwam van Bureau Jeugdzorg Haaglanden. De jongen verbleef drie jaar lang in een tehuis aan de Dr Lelylaan van Jeugdformaat en ging naar een beschermde 'geheime' school. Volgens enkele omwonenden van de flat op de eerste verdieping, waar het drama plaatsvond, was het jongetje bij zijn moeder weggehaald, nadat er meldingen van ernstige kindermishandeling waren gedaan. Bureau Jeugdzorg, verantwoordelijk voor de zorg over het jongetje, wil hier niets over kwijt. Wel wist Jeugdzorg Haaglanden te vertellen dat zij het idee hadden dat de relatie tussen het kind en zijn moeder steeds beter werd. Daarom was de jongen die zaterdag voor de tweede keer zonder begeleiding naar zijn moeder gestuurd. De Inspectie Jeugdzorg en Bureau Jeugdzorg Haaglanden stellen een onderzoek in, het onderzoek moet uitwijzen of er fouten zijn gemaakt en door wie. Organisatie voor jeugdhulpverlening Jeugdformaat en de school zijn erg aangeslagen door de gebeurtenis. Voor hen is een psychotraumateam ingeschakeld. Op 19 juli 2010 is Y. begraven op begraafplaats Ockenburgh in Den Haag. De moeder mocht onder begeleiding afscheid nemen van haar zoontje. Inmiddels is de moeder (mevrouw D.M.) meerdere keren voor de rechter verschenen (pro forma zittingen).

149

Betalingen aan oud-wethouders.

150

Toelichting op onderdeel begroting.

152

Onderzoek commissie wetenschappelijke integriteit van academisch ziekenhuis naar handelwijze hoogleraar en arts.

153

Toezeggingen voor hotelvestigingen.

156

Verhaal over wijze waarop DUO/IBG met bezwaarprocedures omgaat.

158

Opvragen lijst die defensie hanteert met namen van journalisten die embedded in Uruzgan hebben gewerkt. Uiteindelijk kreeg ik een klein deel van de lijst, waar ik niets aan kon hebben (zoals de verstrekker heel goed wist).

159

Opvragen van rapport over bedrijventerreinen.

160

Niet bereid dit te doen.

161

Falen van gemeente

165

OM dat van het hof toch BNN moet vervolgen wegens afluisteren A.V.

166

Positie Nederland inzake referendum Soedan.

167

Beleidsinformatie, contact met bestuurders.

168

Gemeente worstelt (nog steeds) met invoering van - bij voorbaat omstreden – parkeerbeleid.

170

Wetgeving begeleiding ex-gedetineerden.

171

Uitspraak in Europese zaak met NL belang.

174

Ik wilde het vonnis in een bestuursrechtzaak waarin een militair zijn schorsing aanvocht. Ik kreeg het dictum via de advocaat.

175

Bouwkosten.

176

Het ging om een rechtszaak tegen een groep jongeren die andere jongeren op diverse tijdstippen hadden mishandeld waardoor er onrust ontstond onder de stappers.

177

Strafrechtzaak tegen vermeende moordenaar.

179

Informatie over de waterstof cel en thermo energie.

180

Aanscherping toezicht naar aanleiding van kredietcrisis. Volgens eigen persbericht zijn er aanpassingen doorgevoerd. Als je na belt welke dat zijn, dan zijn de betrokken partijen zich nog aan het beraden, moeten er nog interne commissies over beslissen.

181

Verzienen tot interviews met deskundigen van RWS en LNV (ELI) t.b.v. van wetenschapsjournalistieke artikelen over natuurbeheer/visserij etc.

183

Klinkt misschien stom, maar het is nog steeds een onderwerp waarmee ik iets moet doen, dus ik laat de beschrijving even achterwege.

185

Inzet marine.

188

Steeds om zelfde soort zaken, namelijk. beslissingen van gemeente waartegen bezwaar is ingediend. Als ik dan de namen van de bezwaarmakers wil weten, krijg ik die niet, terwijl voorheen alle ingediende bezwaarschriften met naam en toenaam gewoon op de eigen website van de gemeente stonden.

190

Informatie over (daders/omstandigheden/voortgang onderzoek) een misdrijf, in het kader van lopend onderzoek geeft politie geen informatie.

191

De Tweede Kamer krijgt voorafgaand aan debatten van belangenorganisaties, instellingen, bedrijven en lagere overheden veel informatie toegestuurd, met als bedoeling het debat te beïnvloeden. Deze stukken lagen altijd ter inzage voor de pers, maar begin 2009 stopte dat.

192

Ik wilde weten hoe vaak en wanneer er coke werd gesnoven in de toiletten van het gemeentehuis.

193

Het ging om de nieuwe verlofregeling voor levenlang tbs-gestelden. Dit naar aanleiding van een steekincident van een tbs-er op verlof.

195

De politie die het Bredolab-netwerk oprolde. Ik wou de technische kant van het verhaal horen: hoe gaat een dergelijke actie in zijn werk?

197

Deals over het niet of weinig betalen van belasting door multinationals en deals met prostituees over de aftrek van kosten (die anderen hebben).

198

Effectiviteit van een APV.

200

Documenten in nationaal archief.

201

Uitbreiding van een basisschool in parkachtig gebied strijdig met bestemmingsplan.

204

Handhaving milieuregels bij chemisch bedrijf.

205

Gewijzigde grondexploitatie van groot nieuwbouwplan (1000 woningen) in Brabantse gemeente.

206

Ging over plotseling aftreden van een burgemeester.

208

Weggejaagd door communicatieadviseur bij het maken van foto's van wethouder tijdens bedrijfsbezoek(na afspraak met wethouder) omdat andere journalisten niet waren uitgenodigd.

209

Op pad met het Economisch Interventie Team.

210

Het rapport van de Inspecteur-generaal van de Krijgsmacht naar marineofficier J.K. die in Brazilië was opgepakt voor het maken van kinderporno. De man was vervolgens naar Nederland ontkomen. K.'s advocaat ging schriftelijk akkoord met openbaarmaking van het rapport, dus het argument van privacy was weinig overtuigend.

211

Moordzaak met minderjarig slachtoffer.

212

Dopingtest van een sporter.

213

Notitie EZ over subsidieregeling groene stroom. Bleek later dat er informatie over lastenverzwaring bedrijfsleven in stond.

215

Verklaring betreffende gedrag. Enkele gemeenten in Waterland kwamen niet met de gevraagde informatie.

217

Voorstel fusie drie gemeenten: B en W's twee gemeenten reageren, gemeente in ons verspreidingsgebied reageert gewoon niet op mijn verzoek.

220

Nakomen van intern gemaakte afspraken betreffende publicatie boek (brandweer).

221

Bedrag van een grondtransactie van gemeente.

222

Afbouw tunnels A73. Tunnels functioneerden niet, minister bemoeide zich persoonlijk met de zaak in eigen provincie waardoor de kwestie politiek gevoelig werd.

223

Videofilm van een aanrijding met een zogeheten "poller" (paaltje in wegdek dat omhoog komt als stoplicht op rood staat).

224

Het ging over het reizen door schoolklassen met de ov chipkaart. Een artikel naar aanleiding waarvan in een later stadium Kamervragen zijn gesteld.

226

Ministerie van Buitenlandse Zaken wilde niet aangeven hoeveel begrotingssteun tov sectorsteun (OS gelden) er precies werd gedoneerd aan een aantal Afrikaanse landen: *'was aan verandering onderhevig'*.

227

Beroep tegen het ministerie van Vrom over de handhaafbaarheid van de AmvB Ruimte.

228

Informatie betreffende procedures uitbreiding Lelystad Airport, woordvoerder reageerde niet binnen redelijke termijn, waardoor nieuwswaarde achterhaald is.

229

Meldingen van integriteitschendingen bij gemeente.

232

Het verkrijgen van de basis waarop Natura 2000 gebieden zijn aangewezen. Men zegt steeds 'het moet van Europa' terwijl Nederland een Alleingang voert op basis van de particuliere wensen van enkele hobby/lobbyisten.

233

Verschillende strafzaken, onderzoeken.

235

Gemeentevoorlichting wilde geen informatie geven over kunstwerk in openbaar gebied dat voor de zoveelste keer was kapot gereden.

236

Besluit Europees Parlement een bepaald budget uit te trekken voor financiering van onderzoek naar MS. Alle landen zouden meedoen. Nederland doet niets. Hoe kan dat?

237

Informatie over een bedrijf dat zich in deze gemeente zou gaan vestigen, met een forse investering in het vershiet.

238

Ik vroeg een rapport op bij een gemeente, maar dat rapport bleek door de gemeenteraad als vertrouwelijk te zijn bestempeld. Een andere keer was het dat de gemeenteraad nog geen kennis had genomen van een rapport.

240

Groep ambtenaren die wordt doorbetaald zonder te werken.

241

Het ging om een rapport over twintig misstanden in een gemeente. Er werd wel gemeld dat het om twintig ingediende misstanden ging, maar men wilde niet de misstanden zelf openbaar maken. Vanwege privacy van de zaken. Omdat ik het verifieerbaar wilde hebben (dus weten om welke zaken het ging) heb ik hemel en aarde moeten bewegen om ze te krijgen. Uiteindelijk 'gedreigd' met een Wob-verzoek en toen kreeg ik een – aanvankelijk afhoudende gemeente - tegenover mij en werd gedreigd met kosten, lastige procedure etc. Doorgezet en uiteindelijk is de gemeente toch overstag gegaan en heeft de feiten bekend gemaakt.

244

Notulen van besloten vergadering.

245

Informatie over de doodsoorzaak van twee asielzoekers.

246

Aanhouding publieke figuur, met vergaande consequenties. Nooit vervolging ingezet.

250

Diverse zaken, voornamelijk uitzoekwerk voor de lange termijn.

251

Brief van GS aan gemeente Heerenveen over belabberde financiële situatie grondbedrijf.

256

Problemen met groep Marokkaanse jongeren.

257

Overzicht lijst ongevallen Arbeidsinspectie die relatie hebben met het gebruik van heftrucks.

258

Wetsvoorstel bronbescherming journalisten.

259

Ik weet het echt niet meer.

260

Informatie over strafzaak.

261

Rheden start activeringsproject in Velp. De gemeente Rheden is in Velp een project gestart met als doel om bewoners te stimuleren zich actief in te zetten voor hun eigen dorp en wijk. De gemeente Rheden wil graag gebruik maken van de kennis en ervaring die de bewoners zelf hebben. Het 'Activeringsproject Velp' wil de leefbaarheid in wijk en dorp verbeteren door de bewoners zelf medeverantwoordelijk te maken. Als het project slaagt, wordt het ook in de andere dorpen uitgevoerd.

263

Personalialia van kandidaat-Statelieden.

268

Gevraagd naar proces verbaal, zou niet bestaan, en als het wel bestond was het deel van strafdossier; document dook na drie jaar procederen toch op en werd verstrekt omdat het opeens niet tot het strafdossier bleek te behoren.

269

Zie boven; samen met collega's van AD Groene Hart en huis aan huis blad Witte Weekblad heb ik tegen deze merkwaardige handelswijze geprotesteerd. Daarna beloofden B en W dat de griffie prompt zou zijn met het verstrekken van inlichtingen, maar werkelijke verbetering blijft uit.

270

Aanschaf griepvaccin.

271

Kosten nieuwjaarsreceptie Arnhem.

273

Reportages over het asielbeleid, inzage in het aantal vluchtelingen in Kamp Zeist en toestemming voor fotografie binnen de hekken.

274

Opvragen onderzoek in opdracht van burgemeester naar integriteit bestuurder, en later inhoud mailwisseling tussen bestuurders.